

ABM i Skåne
– lägesrapport från ett nätverk i
förändring

Hanna Carlsson, 2008
– på uppdrag av ABM Skåne

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning och förslag	5
Inledning	6
Bakgrund	7
Uppdrag	7
Genomförande	7
Utgångspunkter och definitioner	8
Vad är ABM?	8
Begreppet kulturarv	9
Förstudien disposition	9
ABM-samverkan	10
ABM-samverkans möjligheter och begränsningar	10
Möjligheter	10
Begränsningar	11
ABM-samarbete – en internationell utblick	12
EU-initiativ	12
Storbritannien: The MLA Partnership	13
Norge: ABM-utveckling	13
ABM-samverkan i Sverige	13
Kommentar	15
ABM i Skåne	17
Nätverket ABM-Skåne idag – lägesbeskrivning	18
Arkiv	18
Bibliotek	19
Museer	20
Kommentar	21
Omvärldsanalys	23
Övergripande faktorer	23
<i>Den tekniska utvecklingen</i>	23
<i>Relevant forskning</i>	24
<i>Nationell nivå</i>	25
Regionsspecifika faktorer	26
<i>Regional nivå</i>	26
<i>Skånes kommuner</i>	27
SWOT-analys	32
Styrkor	32
Svagheter	32
Möjligheter	33
Hot	33
Kommentar	33
Förslag till utvecklingsområden	34
Rolldefiniering	34
Struktur och operativa funktioner	35
Synlighet	36
Regionalpolitisk förankring	37
Finansiering	38
Frågor som kräver ytterligare diskussion	40
ABM-Skånes roll och primära målgrupper	40
ABM-samverkan på webben	42
Källförteckning	45

Sammanfattning och förslag

Denna förstudie är gjord på uppdrag av ABM-Skåne och presenterar ett underlag till en kommande handlingsplan för nätverket. Underlaget består av en översikt över ABM-samverkan internationellt och i Sverige, en lägesbeskrivning av nätverket samt en omvärldsanalys där övergripande och regionspecifika inverkan faktorer behandlas. Resultaten som framkommer i dessa resonemang sammanförs i en analys som lyfter fram verksamhetens styrkor och svagheter, möjligheter och hot. Ur denna SWOT-analys utkristalliseras fyra utvecklingsområden för ABM-Skåne:

1. Rolldefiniering

- Definiera ABM-Skånes roll
- Formulera/identifiera, utifrån rolldefinitionen:
 - en vision för ABM-Skånes verksamhet
 - primära medaktörer och användargrupper
 - huvudsakliga samverkansområden
- Utveckla verktyg för utvärdering och återkoppling

2. Struktur och operativa funktioner

- Inför ett ambulerande koordinatorsansvar, kopplat till ordförandeskapet
- Utse ansvariga arbetsgrupper för de definierade samverkansområdena
- Koppla en referensgrupp till nätverket med aktörer som inte knutna till kulturarvsinstitutionerna

3. Synlighet

- Hitta en form för att presentera ABM-Skåne på webben
- Sammanställ en gemensam informationsbroschyr som kan distribueras på Skånska kulturarvsinstitutioner
- Skapa rutiner för dokumentation av verksamheten

4. Regionalpolitisk förankring

- Informera och förtydliga!
- Tala ett ”regionalpolitiskt språk” i handlingsplanen
- Använd intresset för ABM som argument

Två områden förs fram för ytterligare diskussion:

- ABM-Skånes roll och målgrupp, där underlag ges i form av två möjliga scenarios
- Presentationen av digitala samlingar och ABM-samarbetets utformning på webben, där ett tydligare delaktighetsperspektiv efterlyses

Inledning

De senaste åren har intresset för samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer väckts både i Sverige och internationellt. ABM, som samverkansformen kommit att benämnas, anses effektivisera institutionernas arbete och i förlängningen skapa en mer slagkraftig och tillgänglig kulturarvssektor. Det ökade intresset kan relateras till utvecklingen av den digitala tekniken, som skapat förutsättningar för att tillgängliggöra och samordna kulturarvsinstitutionernas resurser på ett sätt som inte tidigare varit möjligt. Därutöver kan ABM-samarbetets framväxt tolkas som en konsekvens av de kulturpolitiska förändringsprocesser som ägt rum under 1990-talet och framåt. Enligt Jenny Johannisson (2006), doktor i Biblioteks- och Informationsvetenskap, har en förskjutning i ansvarsfördelning från den statliga nivån till de regionala och kommunala nivåerna, Europeiska Unionens ökade inflytande samt en otydligare gränsdragning mellan privat och offentlig sektor bidragit till ett ändrat fokus i de kulturpolitiska diskussionerna. Kulturpolitiken används alltmer som ett utvecklingsstrategiskt verktyg för att skapa globalt konkurrenskraftiga lokala, regionala och nationella miljöer. Kulturarvssektorn har i och med detta kommit att betraktas som strategiskt intressant för kommunal och regional tillväxt, vilket har gett upphov till nya gränsöverskridande samarbetsformer. ABM-samarbetet är ett exempel på detta.

Föreliggande förstudie behandlar frågor kring formerna för framtida samarbete mellan arkiv, bibliotek och museum i Skåne – en livskraftig kulturarvsregion som präglas av ett flertal betydelsefulla aktörer med en stor geografisk spridning. ABM-arbete har sedan länge bedrivits i regionen av förstudiens uppdragsgivare ABM-Skåne, ett etablerat nätverk av företrädare för de större kulturarvsinstitutionerna¹. I takt med att förutsättningarna i informationslandskapet förändrats har dock behovet av en diskussion kring formerna för samarbetet blivit allt mer påtagligt. Hur kan man skapa en god struktur för användandet av institutionernas gemensamma kunskap och kunskapsbank? Vilka olika användargrupper och medaktörer kan man skönja? Hur kan dessa få ett maximalt utbyte av de skånska ABM-institutionerna? Att upprätta en handlingsplan är en metod för att bemöta dessa frågor. Syftet med denna förstudie är att presentera bakgrundsinformation och analysresultat som kan ligga till grund för ett sådant styrdokument.

I studien analyseras och kartläggs såväl ABM-Skånes interna struktur som det sammanhang nätverket befinner sig i. Därutöver läggs en grund för jämförelse mellan situationen i Skåne och förhållningssättet till ABM i andra svenska regioner.

¹ ABM-Skåne består av representanter för följande institutioner: Helsingborgs stadsarkiv, Landsarkivet i Lund, Stadsarkivet i Malmö, Skånes Arkivförbund, Universitetsbiblioteket, Lunds universitet, Malmö stadsbibliotek, Regionbibliotek Skåne, Kulturen i Lund, Malmö museer, Regionmuseum Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne och avdelningen för ABM vid Lunds universitet.

Naturligtvis är det omöjligt att göra anspråk på att presentera en heltäckande bild. Målet är att identifiera de områden som kan anses ha störst påverkan, dels på nätverkets arbete, dels på förutsättningarna för ABM-samarbete i regionen som helhet. Förstudien rymmer även förslag till utvecklingsområden. Dessa är framåtsyftande och förändringsbetonade, med förbehållet att de ska vara genomförbara under rådande förhållanden. En sådan reservation innebär vissa begränsningar men förhoppningen är att förslagen ändå ska fungera som ett underlag, och inspiration, i ABM-Skånes kommande förändringsarbete.

Bakgrund

I den delrapport till Regional handlingsplan för museiverksamheten i Skåne som förelades kulturnämnden 2006 definieras vissa profilområden för respektive regionalt museum. Kulturen i Lund tilldelades i samband med detta utvecklingsansvar för ABM-frågan inom museisektorn. Idéer fanns redan om att, i samarbete med Skånes Arkivförbund, driva ett projekt med så kallade informationsöar, inspirerat av ett försök i Västernorrlands län. När finansiering inte beviljades för detta projekt vidgades perspektivet. Fokus kom istället att ligga på möjligheterna för ABM-samarbete i Skåne generellt och det sedan tidigare etablerade nätverket ABM-Skånes framtida roll. Beslut fattades om att upprätta en handlingsplan för nätverket baserat på ett underlag i form av en förstudie.

Undertecknad genomförde denna förstudie från 1 februari 2008 till 1 juli 2008. Arbetet är till hälften finansierat av medel från stiftelsen Framtidens kultur, resterande medel är tillförda av Kulturen i Lund.

Uppdrag

I förstudiens projektbeskrivning anges det övergripande syftet vara att staka ut den rätta vägen att gå för att ge användarna ett maximalt utbyte av de skånska ABM-institutionerna. ABM-Skåne vill ha svar på följande frågeställningar:

- För vilka?
- Tillsammans med vilka?
- I vilken form?

Genomförande

ABM-perspektivet har präglat upplägget av arbetet med förstudien även i praktiska avseenden. Den arbetsplatsförlagda tiden har fördelats jämnt mellan arkiv (Skånes Arkivförbund och Landsarkivet i Lund), bibliotek (Universitetsbiblioteket, Lunds universitet) och museum (Kulturen i Lund). En handledare har knutits till respektive arbetsplats, och samtalen med handledargruppen och personal på respektive institution har varit en viktig del av materialinsamlingen. I handledargruppen har ingått Karin Sjöberg från Skånes Arkivförbund, Lars Jörvall från Landsarkivet i Lund, Björn Dal från Universitetsbiblioteket, Lunds universitet och Charlotte Åkerman från Kulturen i Lund.

I övrigt har materialinsamlingen bestått av inläsning av relevant litteratur, samtal med representanter för kulturarvsverksamheten i ett urval av Skånes kommuner (se bilaga) och samtal, eller motsvarande kontakt, med företrädare för Region Skåne. Undertecknad deltog också i den nationella ABM-konferensen i Eskilstuna, februari 2008.

Utgångspunkter och definitioner

Två för förstudien centrala uttryck är *ABM* och *kulturarv*. Båda är vaga och mångtydiga begrepp och därför ges nedan en kort förklaring till hur dessa tolkas och används i föreliggande text.

Vad är ABM?

Begreppet ABM speglar ett komplext och mångtydligt fält och ännu finns ingen fastslagen begreppsbestämning. I den regeringsrapport om ABM-samverkan i Sverige som lades fram 2002 arbetar utredaren Magdalena Gram utifrån en bred definition av begreppet ABM som ”samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer”. Samverkan, som kan ske både mellan och inom institutioner, har som syfte att:

- öka tillgängligheten till samlingarna i arkiv, bibliotek och museer
- höja verksamhetens kvalitet
- skapa ett effektivare utnyttjande av befintliga resurser
- göra ABM-institutionerna slagkraftigare

Samverkan gäller områden som informations- och kommunikationsteknik (IKT), digitaliseringsfrågor, auktoritetssamarbete, pedagogik, säkerhet, etiska frågor, juridiska frågor samt olika projekt, så som fysiska och digitala utställningar, hemsidor eller portaler. Därutöver kan bevarandefrågan framhållas som central för ABM-samarbetet.

Tomas Jönsson (2006) gör en något snävare tolkning av begreppet i sin utredning av ABM i Värmland och menar att ABM avser ”ett *tätare* samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer” (min kurs.). I rapporten *ABM – det fjärde rummet* från Västra Götalands län 2001 beskrivs ABM i mer abstrakta termer som ”ett sätt att tänka, ett verktyg för att nå bättre resultat i daglig verksamhet”.

Det förhållningssätt som här intas till begreppet ABM kan ses som en sammanvägning och ett förtydligande av ovanstående definitioner. Utgångspunkten är att ABM i lika hög grad är ett sätt att tänka kring och förhålla sig till arbetet med vårt gemensamma kulturarv som det är ett konkret samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer i vissa strategiska frågor. Förtydligandet gäller det användarperspektiv som det underförstått ges uttryck för i Grams och Jönssons definitioner och som förtjänar att lyftas fram. Detta sammantaget ger en definition av ABM som *samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer med det övergripande syftet att, för användarna, bevara, tillgängliggöra och uppmärksamma våra gemensamma kulturarv.*²

² ABM kan även användas som förkortning för de tre ämnena arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap och museologi.

Begreppet kulturarv

Kulturarv är ett vagt och i många avseenden problematiskt begrepp som inte enkelt låter sig definieras. En omfattande diskussion har förts kring dess många betydelser och det är svårt att hitta lämpliga avgränsningar. I 2002 års regeringsrapport om ABM-samverkan uppfattas kulturarv som ”de förvärvade, inventarieförda, registrerade etc. objekt och informationsbärare, som finns samlade vid svenska kulturarvsinstitutioner eller som dessa ansvarar för.” I definitionen inkluderas även den information som finns lagrad i de fysiska föremålen.

Detta sätt att se på kulturarv har likheter med det begrepp som Annika Alzén i sin avhandling *Fabriken som kulturarv* (1996) benämner ”det etablerade kulturarvet”. Med detta avses det kulturella arv som bevaras av institutioner såsom museer och andra kulturvårdande myndigheter.

Arbetsdefinitionen som används i denna text avser att ta hänsyn till kulturarvens immateriella såväl som materiella aspekter. Det görs inte heller någon gränsdragning mellan ett etablerat och ett icke etablerat kulturarv. Kulturarv uppfattas som *lämningar av människans aktivitet över tiden i form av fysiska och virtuella artefakter, så som föremål, dokument, webbsidor, bebyggelse etc. samt till objekten knutna traditioner, bruk och attityder.*

Definitionen är en omskrivning av den operationella definition som används i Riksantikvarieämbetets rapport 2002:1: *Kulturarvet som resurs för regional utveckling – en kunskapsöversikt*. Precis som rapportens författare konstaterar är detta naturligtvis ingen självklar eller tydlig definition – vad som är att betrakta som kulturarv avgörs i dialogen mellan kulturinstitutionerna, medborgarna och samhället i stort.

Förstudiens disposition

Förstudien består av tre delar. Den första delen (kapitel 2) presenterar en översikt över ABM-samverkan idag. Kapitlet inleds med en sammanfattning av den debatt som förs kring ABM-samarbetets möjligheter och begränsningar. Därefter presenteras ett antal exempel på samarbetsprojekt i Europa och Sverige, där tyngdpunkten ligger på svenska initiativ.

I den andra delen (kapitel 3) beskrivs och analyseras ABM-samarbetet i Skåne. Fokus ligger på nätverket ABM-Skånes framväxt och nuvarande tillstånd. Här presenteras en omvärldsanalys, i vilken resultat från samtalen med 13 av Skånes kommuner inkluderas. Avslutningsvis sammanställs vad som framkommit vid lägesbeskrivning och omvärldsanalys genom en enkel SWOT-analys.

I den tredje delen (kapitel fyra) presenteras fyra förslag på utvecklingsområden, baserade på den analys som genomförts i föregående kapitel. Slutligen förs två områden fram som kräver ytterligare diskussion inför en kommande handlingsplan.

ABM-samverkan

Nedan presenteras exempel på initiativ som tagits till ABM-samverkan internationellt och i Sverige. Den internationella utblicken visar att ABM är ett väl förankrat sätt att tänka kring kulturarvsfrågor, både på överstatlig EU-nivå och på statlig nationell nivå. Den svenska översikten indikerar ett stort intresse för ABM-frågan regionalt, samt ger det underlag som krävs för att jämföra Skånes ABM-arbete med projekt i övriga landet. Trots det stora intresset är nyttan med ABM-samarbetet inte oomtvistad. Inledningsvis ges därför en inblick i den debatt som förs kring samarbetsformens möjligheter och begränsningar.

ABM-samverkans möjligheter och begränsningar

Debatten kring nyttan med samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer präglas av en diskussion kring likheter och skillnader i verksamhet, samlingarnas karaktär och professionsutövande. Nedan redogörs för de vanligast förekommande argumenten för ABM-samverkans möjligheter respektive begränsningar.

Möjligheter

De gemensamma beröringspunkterna i kulturarvinstitutionernas uppdrag brukar anges som det starkaste skälet för att ABM-sektorn bör samverka. Arkiv, bibliotek och museer arbetar samtliga med att samla in, ordna, bevara och tillgängliggöra ett gemensamt kulturarv. En samordning av resurser och kompetens, menar man, förbättrar möjligheterna för kulturarvsinstitutionerna att öka tillgängligheten till samlingarna. Att dra nytta av varandras expertis och kunskap ger sektorn bättre möjligheter att uppfylla de krav på effektivitet och snabb tillgång till information som kännetecknar dagens kunskaps- och informationssamhälle.

Tidigare förbundsordföranden i fackförbundet DIK (dokumentation, information och kultur), Britt Marie Häggström, sammanfattar fördelarna med ABM-samverkan i följande punkter:

- institutionerna får ökad slagkraft
- tillgängligheten till samlingarna ökar
- de traditionella gränserna mellan institutionerna blir mindre viktiga för användarna
- de befintliga resurserna utnyttjas effektivare genom gemensamma satsningar
- gemensamma utbildningar leder till att man också bygger upp breda kontaktytor mellan de olika institutionerna, vilket i sin tur underlättar ytterligare samarbete

Kunskapens källor – samarbete mellan arkiv, bibliotek och museum, s. 5

Häggström lyfter fram att samarbete inte enbart förbättrar tillgängligheten till samlingarna utan också antas få betydelse för de nödvändiga institutionella förnyelseprocesserna. Idag ökar konkurrensen från andra informationskällor, vilket exempelvis går att avläsa i bibliotekens sjunkande utlåningssiffror. Teknikutveckling, utbildning och verksamhetsutveckling är områden där sektorsövergripande samverkan anses kunna ge intressanta synergieffekter. Genom att agera gemensamt bedöms institutionernas synlighet och slagkraft att kunna öka.

Som tidigare nämnts kan ABM-samarbetet också kopplas till utvecklingsstrategiska frågor och kunskapsdriven tillväxt, särskilt i regioner som drabbats av strukturomvandlingar med befolkningsminskning och sysselsättningsproblematik som följd. Man anser att en regions attraktionskraft kan stärkas genom att kulturarvet lyfts fram och medvetandegörs. Detta kan ses som en utgångspunkt för olika former av kulturellt företagande som exempelvis kulturturism.

Begränsningar

Om argumenten för samarbete grundar sig på likheterna mellan institutionerna framhålls ofta skillnaderna i uppdrag och verksamhet som de främsta hindren. Olika regelverk, huvudmannaskap och professionskulturer gör det svårt att harmonisera institutionssystemen och bygga upp ett framgångsrikt samarbete. Det finns därför röster som anser att idén om ABM-samverkan snarare skall uppfattas som en byråkratisk konstruktion än som ett uttryck för sektorns önskemål och behov. Docenten och debattören Sven Nilsson ger uttryck för en sådan åsikt i DIK-publikationen *Kunskapens källor – samarbete mellan arkiv, bibliotek och museum*.

Drömmen om ett sammanhållet ABM-område har inte drömts i biblioteken, museerna eller arkiven. Den har drömts på något departement, någon myndighet eller i långa ämbetsmannakorridorerna i en internationell byråkrati. Jag har aldrig träffat några företrädare för arkiv, bibliotek eller museer som sagt: ”vi har så mycket gemensamt att det bör finnas gemensamma ABM-planer, ABM-råd, ABM-myndigheter, ABM-budgetar eller ABM-projekt. Det hindrar inte att det mycket väl kan finnas (och finns!) spännande samarbetsprojekt.

Kunskapens källor – samarbete mellan arkiv, bibliotek och museum, s. 61

Det finns även de som påpekar att ABM som arbetsfält fortfarande lider av bristen på övergripande definition, teori och vetenskaplig förankring. Avsaknaden av mål och visioner skapar en förvirring kring fokus och uppdrag. Magdalena Gram konstaterar i regeringsrapporten 2002 att

Vid en genomgång av vad som sagts i ABM-frågan framstår det ändå som många gånger oklart, vilka faktorer och förväntningar som styr visionen. Vilken slutprodukt vill man ha? Vem är mottagaren? Ligger tyngdpunkten på forskning och utveckling eller på allmänheten och kulturen? Skall ABM-institutionerna tillhandahålla neutrala instrument som databaser och digitaliserade register eller gäller uppdraget bearbetad information i form av tex digitala utställningar? Är 'mannen på gatan' medveten om vilka möjligheter som öppnar sig och är han intresserad av det rika utbudet? Vilka kostnader för långtidslagring är vi beredda att bära? Vilka möjligheter finns till finansiering?

ABM. Samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer s. 12

Dessa frågeställningar är fortfarande i högsta grad aktuella för såväl förespråkare som motståndare. För ABM-Skånes del är det naturligtvis av intresse att ta till sig av både de positiva och negativa argumenten, liksom att låta sig inspireras av goda exempel på ABM-samarbete, internationellt och i Sverige.

ABM-samarbete – en internationell utblick

Initiativ till samarbete mellan de olika aktörerna inom ABM-sektorn har tagits i ett flertal länder. Inom ramen för EU-samarbetet drivs ett antal överstatliga projekt som är av intresse för ABM-sektorn. Exempel på statlig, nationell samordning hittar man i Storbritannien och Norge.

EU-initiativ

EU främjar bevarande och tillgängliggörande av kulturarv genom ett flertal projekt. *Calimera-projektet* (2001–2005) engagerade politiker och tjänstemän från 42 länder och syftade till att kartlägga medlemsstaternas teknologianvändning, samt utarbeta gemensamma strategier och policier för kulturarvsinstitutionernas användning av den digitala tekniken.

Ett annat exempel är projektet *Minerva* som initierades 2002. Syftet i detta fall är att skapa ett informationssamhälle för Europas medborgare som kan spegla Europas kultur och kulturarv. Minerva stödjer digitaliseringsinsatser och stödjer och uppmuntrar upprättandet av webbplatser för kulturverksamheter. Arbetet har också resulterat i publiceringen av handboksserien *Digitising Content Together*. På initiativ av ABM-centrum (se förtydligande nedan) finns Minervas användbara vägledning *Quality Principles for Cultural Websites – a handbook* översatt till svenska. I samband med översättningen har innehållet aktualiserats och anpassats till svenska förhållanden.

i2010: Digital Libraries Initiative (DLI) beskrivs som flaggskeppet i EU:s satsning på att främja digital utveckling och stärka den digitala ekonomin. Syftet med projektet är att bygga upp ett digitalt bibliotek som kan tillgängliggöra Europas rika kulturarv online. 2007 påbörjades utvecklingen av *Europeana – Europas digitala bibliotek, museum och arkiv*. En prototyp till en webbportal är under uppbyggnad, där digitaliserat och tillgängligt material från Europas kulturarvsinstitutioner och audiovisuella samlingar skall kunna sammanföras. Slutmålet är att 6 miljoner digitala objekt skall vara direkt åtkomliga för medborgarna i EU:s medlemsstater. Europeana drivs av EDLnet – ett nätverk bestående av 90 representanter för både kulturarvssektor och IT-

sektor. Representanterna kommer från alla delar av Europa och deras arbete finansieras av EU-kommissionen.

Storbritannien: The MLA Partnership

I England skapades år 2000 ett nationellt strategiskt organ för arkiv, bibliotek och museer kallat *Resource*. Resource ersatte de två centrala organisationerna inom kultursektorn: *The Museums and Galleries Commission* och *The Library and Information Commission*. Vid sammanslagningen tilldelades det nya organet även utvecklingsansvar för det engelska arkivväsendet. Idag har Resource utvecklats till *The MLA Partnership* (The Museums, Libraries and Archives Partnership), som består av ett centralt råd och nio regionala parallellorganisationer. Organets uppgift är att arbeta strategiskt för att förbättra ABM-institutionernas verksamhet och service. Fokus ligger på att initiera förändring, formulera idéer och fastställa handlingsplaner. *The MLA Partnership* bygger som namnet antyder på samverkan, och man söker aktivt samarbete med relevanta internationella och nationella organisationer.

Norge: ABM-utvikling

I Norge inrättades år 2003 ABM-utvikling av Kultur- og kyrkjedepartementet och Kunnskapsdepartementet. ABM-utvikling fungerar som ett statligt utvecklingscentrum och stödjer utbildning, metodutveckling och sektorsöverskridande verksamhet inom ABM-sektorn. Bland prioriterade arbetsområden kan nämnas utbildning, kunskaps- och kulturförmedling samt utveckling av digitalt innehåll och digitala tjänster. Därutöver fördelar ABM-utvikling projektmedel och deltar aktivt i ett flertal olika projekt.

ABM-samverkan i Sverige

Fördelarna med ett tätare samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer började på allvar diskuteras i Sverige i början av 1990-talet, även om samarbete mellan ABM-institutionerna i olika former förekom redan dessförinnan. En nationell ABM-grupp bildades 1992 på initiativ av BIBSAM (Kungliga bibliotekets avdelning för nationell samordning och utveckling), och följdes av lokala initiativ i bl.a. Skåne och Värmland. År 2000 lyftes frågan om ABM-samverkan upp på nationell politisk nivå genom Kulturutskottets betänkande 2000/01:KrU5. I betänkandet efterfrågades en analys av förutsättningarna för samverkan mellan främst de statligt stödda ABM-institutionerna. Regeringen gav därför Kungliga biblioteket, Statens kulturråd och Riksarkivet i uppdrag att sammanställa en lägesrapport. Detta resulterade i rapporten *ABM – samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer* som färdigställdes av Magdalena Gram 2002.

Idag har den nationella ABM-gruppen ersatts av **ABM-centrum** – ett samarbete i projektform mellan Kungliga biblioteket, Nationalmuseum, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Nordiska museet, Naturhistoriska Riksmuseet och Statens ljud- och bildarkiv. Syftet är att främja förståelse och samarbete över sektorsgränserna samt att stimulera utvecklingen av digitaliseringstekniken. ABM-centrum har en viktig funktion som nationell samordnare för ABM-sektorn och bidrar till dess utveckling genom utbildnings- och seminarieverksamhet. En deltidsanställd arbetar med projektet som beräknas vara avslutat i december 2009.

I Sverige är det emellertid främst på den regionala nivån som ABM har fått fotfäste, även om det finns exempel på framgångsrika kommunala satsningar. I **Blekinge län** gjordes de första ansatserna till ett närmande mellan regionens ABM-institutioner 2002. En förstudie kring formerna för ABM-samarbete i länet genomfördes 2004 på uppdrag av länets tre regionala kulturarvsinstitutioner. I studien, som finansierades av Region Blekinge, presenteras både administrativa och tekniska lösningar för ett eventuellt samarbete. Idag är en webbportal med en samsökningsdatabas för ABM-institutionernas samlingar under uppbyggnad. En studie har också gjorts kring hur länets skolbarn kan använda sig av ABM i Blekinge.

Kalmar län har i likhet med så många andra regioner skapat ett forum för kulturarvsfrågor i form av en webbportal. Syftet är att bidra till den regionala utvecklingen genom att fördjupa samarbetet mellan länets bibliotek, museer, arkiv, föreningar, skolor, högskola och övriga kulturinstitutioner. Kulturarv Kalmar är således inget renodlat ABM-samarbete. Den överordnade ambitionen är att tillgängliggöra, samordna och bevara det lokala kulturarvet, vilket utöver tidigare nämnda aktörer har engagerat både lokala föreningar och det privata näringslivet.

I **Värmlands län** finns ett väl utvecklat samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer. Detta speglas inte minst i webbportalen Kulturarv Värmland som samlar fakta, information, råd och länkar inom kulturområdet. Samarbetet grundlades i projektet *Vambit* (Värmlands arkiv, museer, bibliotek – IT) vars syfte var att ge IT-utbildning till personal inom ABM-sektorn. *Vambit* har följts av ett flertal samarbetsprojekt mellan länets ABM-institutioner, vars gemensamma nämnare har varit att främja och tillgängliggöra Värmlands gemensamma kulturarv. Exempelvis har privata dokumentärfoto- och dokumentärfilmsamlingar inventerats.

År 2006 tillsatte Region Värmland en förutsättningslös utredning med syfte att undersöka effekterna av ett utökat samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer i länet. I utredningen konstateras att det finns stora vinster med ett utökat ABM-samarbete, både för Värmlands ABM-institutioner och för länets medborgare. Dock har samarbetet lidit av bristen på allomfattande mål och visioner. Vidare pekar utredningen särskilt ut projektformen som ett olämpligt arbetssätt, då den inte anses främja långsiktigt förändringsarbete.

Västernorrlands län brukar lyftas fram som en föregångare i ABM-sammanhang. Intresset hos de regionala aktörerna har varit stort, vilket speglas i de förhållandevis stora resurser som avsatts till ABM-arbetet. År 2003 inrättades det sektorsövergripande ABM Resurs – ett samverkansinitiativ som ägs och drivs av Landsarkivet Härnösand, Länsbiblioteket Västernorrland och Murberget (Länsmuseet Västernorrland) med stöd av Landstinget Västernorrland. ABM-resurs har en samordnande funktion för ABM-sektorn i länet. Verksamhetens fokus ligger främst på omvärldsbevakning och kompetensutvecklingsfrågor. Man driver också webbportalen Kulturarv Västernorrland och har gett ut ett flertal publikationer.

Förutom exemplen som givits ovan pågår ett intressant ABM-projekt i **Jönköpings län**, där en samlokalisering av verksamheten är förestående. **Eskilstuna kommun** har också etablerat ett långtgående samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer med en gemensam handlingsplan och önskemål om gemensamma lokaler och i **Stockholms**

stad drivs portalen Stockholmskällan som är ett samarbete mellan stadsarkivet, Stadsmuseet, Stadsbiblioteket och Utrednings- och statistikkontoret i Stockholm. På **Gotland** diskuterar sektorn ABM-samverkan och har beviljats medel av Kulturrådet för projektet *ABM-samverkan på Gotland*. Därutöver finns två regioner som i sammanhanget är särskilt intressanta för en jämförelse med situationen i Skåne: Västra Götalandsregionen och Östergötlands län.

Sedan 1999 har **Västra Götalandsregionen**, liksom Skåne, utökat ansvar för de regionala tillväxt- och utvecklingsfrågorna. Under försöksperioden, fram till och med 2010, ligger ansvaret för respektive regions utveckling på de folkvalda regionpolitikerna med målsättningen att skapa ökad delaktighet och bättre samordning av resurser. De regionalpolitiska förutsättningarna är alltså snarlika och ett flertal jämförelser har gjorts dem emellan. En viktig skillnad är dock att Skåne delvis övertagit uppgiften att fördela statsbidrag till de regionala kulturinstitutionerna från Statens kulturråd, den så kallade kulturpåsen. Västra Götalandsregionen har inte motsvarande ansvar.

Västra Götalandsregionen har valt att satsa på ABM, och formulerade tidigt en vision för samarbetet i rapporten *ABM – det fjärde rummet*. Tanken är att ABM-samverkan skall fungera likt ”ett rum som öppnar sig vid sidan av och i samverkan med de tre första rummen – arkiv, bibliotek och museer” (s. 2). *Det fjärde rummet* blir på så sätt en mötesplats mellan samverkande institutioner och skilda kompetenser. Visionen har idag konkretiserats i det regionalpolitiska programmet *Kraftkälla för medborgare och lärande* som kopplar ABM-sektorn till kunskapsdriven tillväxt. Idag finns en gemensam verksamhetsplanering för ABM-sektorn i Västra Götaland och en ABM-konsulent finns på plats på Regionbiblioteket/Förvaltningen för kulturutveckling.

I **Östergötlands län** finns, som vi skall se, en struktur för ABM-samarbete som har likheter med den som idag finns i Skåne, om än mer formaliserad. Idag finns ett etablerat och organiserat samarbete mellan länets kulturarvsaktörer, där även regionförbundet Östsam ingår. Verksamheten drivs av en ledningsgrupp med både regionala och kommunala företrädare, till vilken en referensgrupp finns knuten. Vid en närmare jämförelse kan formerna för ABM-samarbetet i Östergötland fungera som inspiration och ett gott exempel för utformningen av ABM-Skånes struktur, i synnerhet med avseende på ansvarsfördelning och relationen till externa aktörer i form av en referensgrupp.

Kommentar

De många exemplen ovan vittnar om en i allra högsta grad levande ABM-kultur, från Blekinge i söder till Västernorrland i norr. Formerna för samarbete skiljer sig åt från län till län men man kan även se likheter och genomgående trender.

- I merparten av fallen finns en regionalpolitisk förankring som skapar tydliga riktlinjer och, i större eller mindre utsträckning, tillför projekten ekonomiska medel. Inte sällan görs en koppling mellan ABM-initiativen och regional tillväxt.
- Den vanligaste arbetsmodellen är projektformen. Detta arbetssätt lämpar sig väl för sektorsövergripande arbete, som ofta ligger utanför ordinarie verksamhet och behöver finansieras med externa medel. Nackdelen är en brist på förankring i

den dagliga verksamheten, vilket bidrar till en avsaknad av långsiktighet i förändringsarbetet.

- Så gott som samtliga ABM-projekt driver eller har drivit en webbportal i syfte att samla och skapa en plattform för det lokala kulturarvet. Portalerna fungerar som viktiga redskap, inte bara för den lokalhistoriskt intresserade medborgaren utan också för de lokala ABM-nätverken. I portalerna skapas en samlingspunkt kring vilken samarbetet kan organiseras och drivas.
- Begreppet *ABM* ersätts i allt högre grad av begreppet *kulturarv*. Detta kan ses som en användaranpassning då denna benämning är tydligare för den oinvigde användaren än det mer okända *ABM*. Att tala om kulturarv kan också ses som mindre exkluderande då det inte lika strikt definierar deltagarna i samarbetet. Detta är särskilt påfallande i projektet *Kulturarv Kalmar* där aktörer från föreningslivet och det privata näringslivet har involverats. *ABM* har å andra sidan fördelen att vara ett inarbetat begrepp hos sektorn och lider inte av samma avgränsningsproblematik som kulturarvsbegreppet.

Ovanstående punkter kan tjäna som inspiration och vara vägledande för utformningen av ABM-Skånes samarbete. Därför har dessa vägts in den analys av förutsättningarna för ABM-samverkan i Skåne som presenteras i nästa kapitel.

ABM i Skåne

Redan i mitten av 1980-talet lades de första grundstenarna till samarbete mellan arkiv, bibliotek och museer i Skåne. Projektet *Återsökning av information bevarad i enskilda arkiv*, och en efterföljande förstudie för hela ABM-området, engagerade representanter från Landsarkivet i Lund, Lunds universitets bibliotek och Malmö museer. Arbetet kom att ge ringar på vattnet och de efterföljande årens nationella ABM-samarbete kan sägas ha sina rötter i dessa skånska initiativ.

Dock var det först i slutet av 1990-talet som samarbetet tog ordentlig fart genom projektet *ABM i Skåne*. I projektet deltog en bred sammanslutning av kultur- arvsinstitutioner, koordinerade av Universitetsbiblioteket, Lunds universitet. *ABM i Skåne* var främst ett utbildningsprojekt med syfte att tillgängliggöra de olika institutionernas samlingar, utveckla tvärgående metoder och utbilda resurspersoner. Inom ramen för projektet anordnades en ABM-konferens, workshops och en IT-utbildning i regi av Landsarkivet i Lund. Ett konkret resultat av projektet var webbresursen *Att resa i Skåne förr* som tyvärr inte längre uppdateras.

Ytterligare ett mål för *ABM i Skåne* var att bilda ett regionalt nätverk för ABM-sektorn i Skåne. Beslut om inrättandet av en ABM-grupp, bestående av chefer för de större skånska kulturarvsinstitutionerna, fattades 1998 och därmed lades grunden till det som idag är nätverket ABM-Skåne. I gruppens ursprungliga sammansättning ingick Kulturen i Lund, Landsarkivet i Lund, Helsingborgs stadsarkiv, Stiftelsen Kristianstads länsmuseum, Universitetsbiblioteket, Lunds universitet, Länsbiblioteket i Skåne län (nuvarande Regionbiblioteket), Malmö stadsbibliotek, Malmö högskola, Skånes Arkivförbund och Kultur Malmö.

Motiven för skånsk, regional ABM-samverkan formulerades som följer:

- Ökade resurser kan genereras genom att undvika dubbelarbete, i synnerhet vid ansökningar om projektmedel.
- Gemensam kompetensutveckling skapar ett sektorsöverskridande utnyttjande av regionens kompetens.
- Kulturinstitutionerna får ökad slagkraft
- Tillgängligheten till kulturarvet ökar

I ABM-Skånes verksamhet har ingått en rad olika aktiviteter och arrangemang. Som exempel kan nämnas anordnandet av en utbildning i katastrofberedskap, stöd till hotad verksamhet, och ett gemensamt uppmärksammande av aktuella jubileer. ABM-Skåne har också knutit kontakter utanför regionen, t.ex. genom en studieresa till London och det nationella ABM-organet *Resource* (idag *The MLA Partnership*). Även

erfarenhetsutbyte med andra svenska regioner och grannländerna Danmark och Norge har varit en del av ABM-Skånes verksamhet.

Intressanta lokala ABM-projekt har genomförts i regi av nätverkets medlemmar. Ett sådant exempel är projektet *Vägar till lokal historia* som genomfördes i Hässleholms kommun av Skånes Arkivförbund i samarbete med Skånes hembygdsförbund – en regional aktör inom kulturarvssektorn som inte ingår i nätverket. Syftet med projektet var att pröva och utveckla ett samarbete mellan ABM-institutioner på lokal nivå samt synliggöra ABM-institutionerna som en resurs för kommunens skolor. Projektet kom att fokusera på att levandegöra historien med hjälp av material från ABM-institutionerna. Väskor för undervisningen i grundskolan sammanställdes kring två överenskomna teman: *Skolan* och *Vardagsliv i Hässleholm under andra världskriget*. Dessutom framarbetades en resurskatalog över ABM-institutionernas pedagogiska utbud med avsikt att främja fortsatt samarbete mellan skolan och ABM-institutionerna.

Nätverket ABM-Skåne idag – lägesbeskrivning

Idag fungerar ABM-Skåne främst som ett forum för utbyte av erfarenhet och information. I nätverket finns en möjlighet för de ingående kulturarvsinstitutionerna att mötas och hålla varandra underrättade om respektive institutions verksamhet. Goda exempel på ABM-projekt kan på så sätt föras vidare och inspirera till upprepning. Det finns också möjlighet att planera för gemensamma initiativ och teman.

ABM-Skånes sammansättning och interna struktur har förändrats sedan starten, nya medlemmar har tillkommit och andra har avvikit. Från arkivsidan deltar idag Helsingborgs stadsarkiv, Landsarkivet i Lund, Stadsarkivet i Malmö och Skånes Arkivförbund. Biblioteksrepresentanter är Universitetsbiblioteket, Lunds universitet, Malmö stadsbibliotek och Regionbibliotek Skåne. Från museisidan medverkar Kulturen i Lund, Malmö museer och Regionmuseet i Kristianstad. Utöver representanterna från arkiv-, biblioteks- och museiinstitutionerna deltar även den nyinrättade mastersutbildningen för ABM vid Lunds universitet.

Arkiv

Helsingborgs stadsarkiv har som uppdrag att vårda, bevara och ordna de kommunala myndigheternas arkiv i Helsingborgs stad. Enligt kommunens arkivreglemente är arkivet att uppfatta som en del av det lokala kulturarvet och skall behandlas därefter. Utöver det kommunala arkivuppdraget bedrivs utåtriktad verksamhet i form av föredrag och kurser. Detta sker i samarbete med andra Helsingborgsbaserade arkivinstitutioner under benämningen *Arkivens hus*.

Något som skulle kunna beskrivas som ett, för stadsarkivet, internt ABM-projekt är *Ella och August – en resa genom stadsarkivet*. För att påvisa samlingarnas rikedom och möjligheter beskrivs på arkivets hemsida två levnadsöden med hjälp av stadsarkivets källor. Materialet är hämtat från arkivet, biblioteket, bildsamlingen och forskarsalens digitala resurser. På hemsidan finns även möjlighet att söka Helsingborgs stads diaries online.

Landsarkivet i Lund är arkivdepå och arkivmyndighet för regionala och lokala statliga myndigheter inom Skåne, Hallands och Blekinge län. I samlingarna finns arkivhandlingar från statliga myndigheter vars verksamhet har upphört eller omorganiserats. Landsarkivet har också ett ansvar för arkiv som tillhört enskilda personer, företag, föreningar m.m. Viktiga användargrupper är forskare och släktforskare och år 2006 hade Landsarkivet 12 300 besökare. Föreläsningsserien *Arkiv till nytta och nöje* är ett ytterligare exempel på utåtriktad verksamhet.

Landsarkivets hemsida är en del av Statens arkivs webbsidor där länkar finns till digitala resurser som Svensk arkivinformation (SVAR) och den Nationella arkivdatabasen (NAD). Institutionerna inom statens arkiv publicerar även "historier" hämtade ur arkiven i form av månadens dokument och månadens karta.

Stadsarkivet i Malmö verkar på kommunal nivå men med delvis ett statligt uppdrag. I den utåtriktade verksamheten märks ett aktivt arbete gentemot skola och lärarutbildning. Därutöver samverkar man med ett flertal kulturhistoriska föreningar, så som Malmö kulturhistoriska förening och Malmö släktforskarförening. Stadsarkivet i Malmö anordnar utställningar och olika arrangemang samt är medarrangör till föreläsningsserien *Arkiv till nytta och nöje*. Via hemsidan tillgängliggörs ett flertal arkivregister, främst stadsförsamlingarnas äldre husförhörslängder. Där är också möjligt att beställa olika typer av handlingar samt att söka i arkivets bibliotek via Malmö stadsbiblioteks katalog *Malin*.

Skånes Arkivförbund är en ideell organisation och ett regionalt arkiv för folkrörelse och lokalhistoria, samt ett samarbetsorgan för ett 20-tal arkiv i Skåne. Utöver basverksamheten anordnas kurser och föreläsningar inom föreläsningsserien *Arkiv till nytta och nöje*. Man driver också projekt *Skåneregistret* som syftar till att skapa ett digitalt sökbart register över enskilda arkiv i Skåne. Registret är leverantörsregister till Nationella arkivdatabasen (NAD), i vilken också de övriga arkiven hos arkivförbundet finns sökbara.

Från 2006 till 2008 innehar Skånes Arkivförbund det nationella uppdraget i arkivpedagogik. Syftet med uppdraget är att stärka och sprida kunskap om det arkivpedagogiska arbetet inom arkivsektorn.

Bibliotek

Universitetsbiblioteket, Lunds universitet är ett offentligt forskningsbibliotek som är öppet för alla kategorier besökare. Samlingarna sträcker sig över 1000 år tillbaka i tiden och omfattar över 100 000 hyllmeter handskrifter och tryckt material. UB erhåller dessutom det nationella reservexemplaret av allt svenskt tryck och samlingarna växer därför avsevärt varje år. Bibliotekets uppgift består i att vara ett specialbibliotek för kulturarvet, och man bedriver ett antal projekt för att tillgängliggöra och bevara de unika och värdefulla samlingarna. Här kan nämnas digitaliseringen av lundafotografen Per Bagges bilder, Jarrings handskriftssamling, papyrussamlingen, Lunds medeltida handskrifter och Esaias Tegnér's brevsamling.

Ett annat initiativ som är av särskilt intresse för ABM-sektorn, är projektet *DIGx* som syftar till att skapa ett nationellt register för digitaliseringsarbeten. Organisationer och institutioner ges möjlighet att lägga in kommande och avslutade digitaliseringsprojekt i

databasen. Därigenom skapas en nationell översikt över digitaliseringsarbeten, vilket innebär att dubbelarbete kan undvikas. En tidig version av *DIGx* finns idag tillgänglig på webben.

Också projektet *Eddifah* har relevans för hela ABM-sektorn. *Eddifah* är en digital infrastruktur för forskningsbibliotekens arkiv- och handskriftssamlingar. Målsättningen är att skapa tillgängliga kataloger och arkivförteckningar över bibliotekens personarkiv och handskriftssamlingar. Posterna kommer att finnas tillgängliga i NAD och i den nationella bibliotekskatalogen LIBRIS.

Malmö stadsbibliotek är det kommunala huvudbiblioteket i Malmö stad. Biblioteket tar varje dag emot ca 3 000 besökare och lånar ut nästan 5 000 böcker. Riktlinjerna för verksamheten är fantasi och kunskap vilket återspeglas i det stora antal utställningar och arrangemang som varje år anordnas på biblioteket. Malmö stadsbibliotek har två specialsamlingar för lokalhistoria: Malmösamlingen och Skånesamlingen, vilka innehåller allt från romaner och brev till kartor och facklitteratur. Ett stort antal av bibliotekets tjänster finns tillgängliga på bibliotekets hemsida via *Det digitala biblioteket*, bl.a. ett stort antal e-böcker och faktadatabaser. I Malmö stadsbiblioteks katalog *Malin* finns, som tidigare nämnts, möjlighet att söka i Stadsarkivet i Malmös samlingar. Även andra former av samverkan har förekommit med såväl Stadsarkivet i Malmö som Malmö museer.

Regionbibliotek Skåne är en regional utvecklingsenhet för biblioteksområdet i Skåne. Regionbiblioteket initierar och medverkar i bibliotekssamarbeten och projekt som syftar till att förnya och utveckla bibliotekens metoder och verksamhet. Vidare ansvarar regionbiblioteket för den kompletterande medieförsörjningen i regionen. Regionbibliotekets medlemskap i ABM-Skåne bör uppfattas som vilande då det under en längre tid inte aktivt medverkat i nätverket.

Museer

Kulturen i Lund drivs av Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige och har som uppdrag att värna om det sydsvenska kulturarvet genom att samla, vårda och tillgängliggöra kulturhistoriska objekt från Skåne, Sverige och världen. I uppdraget ingår även att främja kulturhistorisk forskning och utbildning samt att ansvara för konstindustrins och hemslöjdens fortbestånd. Samlingarna omfattar allt från byggnader, fordon, möbler och kläder till konst, husgeråd, leksaker och vapen. Arbete pågår för att förbättra tillgängligheten till samlingarna. Bland annat deltar Kulturen i ett nationellt digitaliseringsprojekt som skall göra svenska museers och arkivs samlingar mer tillgängliga.

Kulturens profilområden, så som de definieras i den regionala handlingsplanen för museiverksamheten i Skåne, är ABM-frågor, forskning och utveckling samt tillgänglighet och samordning av förvaltningsplan.

Malmö Museer har som uppgift att visa staden Malmös och Region Skånes historia. Museets utställningar och verksamhet har en bred spännvidd och behandlar områden som mångkultur och integration, teknik, sjöfart, industrisamhällets kulturhistoria, natur, fotografi och pedagogik. Museet söker aktivt internationella och nationella samarbeten och är exempelvis medlem i det svensk-afrikanska museinätverket *Samp*. Man driver

också olika projekt där minnen från Malmö stad i form av arkivmaterial, berättelser, foton och föremål dokumenteras. Ett urval av museets omfattande samling fotografier finns idag tillgängliga via hemsidan, bl.a. verk av fotografer som Georg Oddner och Lászlo Bogardy.

Malmö museers profilområden, så som de definieras i den regionala handlingsplanen för museiverksamheten i Skåne, är lärande, pedagogik och mångfaldsfrågor.

Regionmuseum Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne är, liksom ovanstående museer, ett regionalt museum och arbetar, utöver basutställningarna i Kristianstad, med vandringsutställningar och utomhusmuseer i hela Region Skåne. Regionmuseet i Kristianstad har också ansvar för länets kulturmiljövård, vilket innebär att aktivt verka för att belysa Skånes historia, kulturarv och kulturmiljöer. Stora delar av samlingarna är digitaliserade och sökbara i museets databas. Denna är emellertid inte tillgänglig via hemsidan. Museet har ett stort nätverk av samarbetspartners så som länsstyrelse, kommuner, skolor, lokala museer, hembygdsrörelser, föreningar och privatpersoner. Utöver utställningarna bedrivs programverksamhet och pedagogisk verksamhet.

Regionmuseum Kristianstads regionala uppdrag, så som de definieras i den regionala handlingsplanen för museiverksamheten i Skåne, är kulturmiljövård, gränsområdet natur/kultur samt regional utveckling.

Som nämnts ovan, deltar också den nybildade **avdelningen för ABM vid Lunds Universitet, institutionen för kulturvetenskaper** i ABM-Skåne. Hösten 2008 hålls för första gången mastersprogrammet i arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap och museologi. Den nya utbildningsformen är en anpassning till Bolognaprocessen³ och de förändringar som denna innebär för det svenska utbildningssystemet. Programmet vänder sig till studenter som vill vara yrkesverksamma inom någon del av ABM-sektorn. Beroende på val av studieinriktning får studenterna kompetens för att arbeta som antingen arkivarie, bibliotekarie eller antikvarie/intendent. ABM-mastern är därutöver forskningsförberedande.

Kommentar

I Skåne uppkom idén till samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer på ett sätt som skiljer sig från ABM-fältets utveckling i övriga delar Sverige. I merparten av dessa fall har samarbetet tillkommit på initiativ från regionalpolitiskt håll och haft en stark koppling till visioner om regionalpolitisk tillväxt. I Skåne är det regionala nätverkets uppkomst i stället ett resultat av intresset och viljan hos de större kulturarvsinstitutionerna. Önskemålen om att samverka kommer alltså ”underifrån” och kan därför sägas ha ett starkt stöd hos de engagerade institutionerna. ABM-samverkan i Skåne riskerar således inte att uppfattas som en byråkratisk konstruktion, vilket skapar goda förutsättningar för ABM-Skånes fortlevnad. Dock saknas, som vi skall se, intresse hos Kultur Skåne, vilket begränsar möjligheterna för samarbetets utveckling.

³ Bolognaprocessen är ett projekt som syftar till att samordna universitet och högskolor i Europa. Målsättningen är att utbildningar och examina ska vara jämförbara, vilket skapar en större rörlighet för studenter och lärare. För Sveriges del har detta inneburit en förändring av utbildnings- och examensstrukturen. Denna trädde i kraft 1 januari 2007 och omfattar alla utbildningar som ges efter den 30 juni 2007 (Högskoleverket).

Vid en återkoppling till jämförelseregionen Västra Götaland kan man se att trots liknande regionalpolitiska förutsättningar är skillnaderna mellan utformningen av ABM-samverkan stora. Den positiva inställningen till samarbetsformen hos Västra Götalandsregionens förvaltning för kulturutveckling har gett ABM-samverkan styrning och personalresurser i form av en konsulent, vilket är nödvändigt för att driva samarbetet framåt. Västra Götaland har på så sätt hittat ett sätt att hantera den förvirring kring fokus och uppdrag som Magdalena Gram för fram som en begränsning för ABM-sektorn. I Skåne har detta inte skett. Avsaknaden av styrning, det vill säga bristen på formulerade mål och visioner, skapar en otydlighet kring nätverkets roll och uppdrag. Är ABM-Skåne ett nätverk endast för de involverade institutionerna eller har man ett utåtriktat uppdrag av regional karaktär? Är rollen kanske att vara både och? Sättet att arbeta och den/de målgrupper nätverket riktar sig till är starkt beroende av vilken väg man väljer i denna fråga.

Positivt är dock att nätverket idag har en bred spridning, både geografiskt och kunskapsmässigt. Institutionerna som medverkar har såväl regionala som kommunala uppdrag och representationen fördelar sig relativt jämnt mellan de tre sektorerna. En ytterligare styrka är den koppling till forskning och utbildning som avdelningen för ABM:s deltagande borgar för. Trots detta finns det grund för en diskussion kring nätverkets sammansättning. Idag saknas representation från viktiga aktörer inom kulturarvssektorn, som exempelvis de mindre folkbiblioteken, kommunarkiven och museerna. I Östergötlands län har man valt en struktur där en bred referensgrupp är knuten till en mindre ledningsgrupp för ABM-samarbetet. Detta avgränsar kärnsamarbetet men möjliggör samtidigt en bredare och mer öppen samverkan. Detta är en lösning som bör beaktas i Skåne. Huruvida ABM-Skånes sammansättning och struktur skall förändras är dock en fråga som bör lyftas och behandlas utifrån i ett vidare resonemang kring nätverkets visioner och mål, med fokus på användarnas perspektiv.

Bristen på målstyrning gör det också påtagligt svårt att få en inblick i ABM-Skånes verksamhet. Frågor kring nätverkets struktur, syfte och vad nätverket tidigare har åstadkommit är svåra att få svar på, då den information som finns att tillgå är svåråtkomlig. Bakgrunden till ovanstående text är hämtad från nätverkets mötesprotokoll, vilka inte kan betraktas som lätt tillgängliga. ABM-Skåne presenterar sig inte heller på webben. Vid en sökning på ABM-Skåne hittar man fortfarande endast projekthemsidorna från det sedan länge avslutade projektet *ABM i Skåne*. Detta sammantaget har resulterat i att det idag finns väldigt liten kännedom om ABM-Skåne hos icke direkt berörda, och absaknaden av påvisbara resultat gör det svårt att motivera tilldelning av ekonomiska bidrag eller andra resurser.

Att inte presentera sig och sin verksamhet på webben idag är en stor brist. Även om de individuella medlemsinstitutionerna introducerar användarna till sina samlingar på respektive institutions webbsida finns det ingen gemensam ingång eller introduktion till nätverket. Många andra regioner har, som tidigare visats, valt att skapa ABM/kulturarvsportaler för att ge en samlad framställning av sina samlingar och sin verksamhet. Detta är naturligtvis intressant men det uttryck ABM-Skåne väljer för utformningen av sin webbpresentation bör i första hand ta hänsyn till de förhållningssätt till webben och den typ av nätanvändning som är aktuell idag. En översikt över detta ges i nästkommande kapitel.

Omvärldsanalys

Under denna rubrik behandlas externa faktorer som inverkar på ABM-Skånes verksamhet. Inledningsvis diskuteras övergripande faktorer, så som skönjbara tendenser i utvecklingen på webben, exempel på relevant forskning för ABM-fältet samt aktuella händelser på nationell nivå som är av betydelse för sektorn. Därefter lyfts den skånska kontexten fram genom en närmare titt på de regionala och kommunala förutsättningarna för ABM-samverkan.

Övergripande faktorer

Den tekniska utvecklingen

Som tidigare nämnts är utvecklingen av ABM som potentiell samverkansform starkt relaterad till utvecklingen av den digitala tekniken. Projekt som *DIGx* och EU-initiativet *Europeana* skulle inte ha varit möjliga utan de tekniska framsteg som gjorts de senaste åren. De förutsättningar för spridning av digital information som webben skapar ger ABM-sektorn möjlighet att tillgängliggöra de digitala samlingarna för en stor publik, oberoende av var de befinner sig. Det är dock angeläget att ABM-sektorn kommer ihåg att denna publik också är användare av tjänster som till exempel Google, Facebook och YouTube. Att uppmärksamma och omfamna aktuella nätkulturer är av största vikt, då dessa sätter standarden för vad användaren förväntar sig i mötet med en digital resurs. För ABM-institutionerna innebär i synnerhet fritextsökningens dominans på webben ett nytt sätt att förhålla sig till de traditionella formerna för att organisera och beskriva objekten i samlingarna.

På senare tid har man talat om en utveckling av webben i riktning mot en social webb och en andra generationens webb användning, som kommit att benämnas Webb 2.0. Tendensen är en ökad informations spridning och ett ökat samarbete mellan användare, vilket har lett till framväxten av webbaserade communities, wikis, bloggar etc. Tydligt är också att den enskilda hemsidan som webbpresentation allt mer överges för större, gemensamma samlingsplatser med användargenererat innehåll och metadata, som Flickr, My Space och YouTube. ABM-sektorn har kritiserats för att inte i tillräcklig utsträckning ta till sig av Webb 2.0 och att tankemönstren kring tillgängliggörandet av digitalt material är föråldrade (Pelle Snickars, Biblioteksbladet 3:2008). Även om arbetet försvåras av juridiska faktorer bör ABM-sektorn i största möjliga mån vara lyhörd för de trender och tendenser som är skönjbara i dagens webb användning. Att det är möjligt visar ett ABM-samarbete i danska Helsingør där ett webbaserat lokalhistoriskt lexikon som använder sig av wikitekniken nyligen publicerats. Även Library of Congress använder sig av Flickr för att tillgängliggöra utvalda delar av sitt digitaliserade bildmaterial, ett grepp som visat sig vara väldigt populärt hos användarna.

Idag talas redan om att webben är på väg in i ytterligare en ny fas, Webb 3.0, vilken liksom sina föregångare innebär ett nytt sätt att presentera och ordna information på. Naturligtvis kommer detta ha bäring på ABM-sektorns möjligheter att presentera sina digitala resurser. Som med alla nya trender debatteras det vilt om vad Webb 3.0 egentligen är. Många menar att utvecklingen pekar mot en webb som fungerar på samma sätt som en databas – ”The data web”. Gemensamma format som exempelvis Resource Description Framework (RDF) och Extensible Markup Language (XML) underlättar för dataintegration och interoperabilitet med avseende på applikationer.

Detta skulle kunna vara ett första steg mot att skapa ett universellt medium för utbyte av information på webben. Denna semantiska webb, som ibland likställs med Webb 3.0, skulle inte bara förbättra presentations- och sökmöjligheter, den skulle också skapa en mer personlig, användaranpassad och intelligent webb som ”kommer ihåg” dig och dina val. Konkreta exempel finns redan på hur kulturarvssektorn använder sig av funktioner som är förknippade med Webb 3.0/semantiska webben. *Carpe Cultura* är en IT-lösning som bl a används i Kalmar och Blekinge län och möjliggör för föreningar och kulturinstitutioner att förteckna arkivhandlingar, registrera bilder och samtidigt göra dessa tillgängliga på nätet. Metadata packas automatiskt in i de registrerade objekten som inbäddade XML-data vilket gör det enkelt att utbyta data mellan olika system. Lösningen tillåter parallellt ett flertal metadatastandarder, som exempelvis XML och Dublin Core och det är enkelt att anpassa sin metadatamodell till olika specialområden. Syftet med detta är naturligtvis att skapa en plattform där olika system kan kommunicera med varandra för att användarna på ett enkelt sätt skall kunna söka i kulturarvssektorns samlingar.

Ett ytterligare exempel på tendensen att tillgängligheten till digital information ökar är *Open Access-rörelsen* (OA). OA innebär att digitalt akademiskt material, i första hand forskningsartiklar, tillgängliggörs kostnadsfritt online. OA-publikationer kan således läsas av alla med tillgång till Internet. Det digitala innehållet kan länkas, laddas ner, skrivas ut och sparas utan restriktioner. Dock finns det ofta begränsningar kring upphovsrätt och licensavtal. *Open Archives Initiative* är ytterligare ett projekt som syftar till att underlätta spridningen av digitala resurser. Projektet, som tar avstamp i Open Access-rörelsen, utvecklar och främjar användningen av gemensamma och/eller interoperabla standarder. Dessa och liknande initiativ kan tas till vara av ABM-sektorn i arbetet med att samordna tillgängliggörandet av digitala resurser.

Relevant forskning

Forskning som kan sägas vara relevant för ABM-sektorn bedrivs inom ett flertal fält och kan beröra allt från pedagogiska metoder till digitaliseringspraktiker. Att försöka skapa en forskningsöversikt som omfattar hela detta mångfacetterade område är en uppgift som inte ryms inom ramen för denna förstudie. Dock kommer några exempel ges på forskningsprojekt och forskningsområden som kan vara av intresse för ABM-samarbetet i Skåne. En naturlig informationskanal för aktuell forskning finns dessutom genom ABM-institutionens representation i nätverket.

Som tidigare nämnts har relationen mellan kulturarv och regional tillväxt uppmärksamats under senare år. En forskningsöversikt presenterades i Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturarvet som resurs för regional utveckling. En kunskapsöversikt från 2002*. Uppdraget utfördes av Centrum för regionalvetenskap vid Umeå universitet (CERUM), och kartlade tidigare forskningsinsatser samt identifierade kunskapsluckor inom området. Rapporten lyfter fram forskning som belyser kulturarvssektorns samhällsbärande betydelse, dess plats i samhälls- och infrastrukturplanering samt dess roll som generell tillväxtfaktor. Dock konstateras att det finns ett behov av metoder och instrument för att mäta kulturarvets betydelse för individen, och därmed för den regionala utvecklingen. Riksantikvarieämbetet stödjer därför genom sitt FoU-anslag ett antal projekt som främjar det fortsatta arbetet med metodutveckling och tvärvetenskap inom kulturområdet. Projekt som särskilt relaterar till regional tillväxt behandlar bl.a. frågor kring entreprenörsstyrt kulturarv (Umeå universitet), mångfald och kulturturism

(Lunds universitet), kulturmiljöns värde och nytta (Kungliga tekniska högskolan) och kulturarvets ekonomiska värden (Internationella handelshögskolan i Jönköping). Utöver dessa exempel bör Peter Aronsson forskning lyftas fram. Aronsson som är professor i kulturarv och historiebruk vid Linköpings universitet, fokuserar bl a på frågor kring kulturarv, regionalitet, demokrati och identitet.

Forskning som behandlar utveckling av digital teknik bedrivs främst inom området för data och systemvetenskap. LDB-centrum (Centrum för långsiktigt digitalt bevarande) är ett kompetenscentrum som arbetar med utveckling av konkreta metoder för arkivering och återskapande av digitalt material. Samarbetspartners är Riksarkivet, Statens ljud- och bildarkiv, Kungliga biblioteket, Bodens kommun, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Luleå tekniska universitet. Exempel på genomförda forsknings- och utbildningssatsningar är projekt kring långsiktigt digitalt bevarande, kunskapsorganisation i museikontexter, bevarande av webb och automatiserat digitalt bevarande.

Kulturarvspedagogik är ett annat viktigt forskningsområde som berör ABM-sektorn. Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik (NCK) är ett samverkansinitiativ som ägs och drivs av Jämtlands läns museum (Jamtli), Landsarkivet i Östersund och Föreningsarkivet i Jämtlands län. NCK fungerar som ett forum för aktiva och intresserade inom det kulturarvspedagogiska området. Verksamheten är inriktad på forskning, utbildnings- och fortbildningsinsatser i form av konferenser och kurser samt annan informationsspridning. Centrumet vill utveckla den teoretiska och metodiska kunskapsuppbyggnaden inom arkivpedagogik, kulturmiljöpedagogik, konstpedagogik och museipedagogik.

Vid ABM-institutionerna i Uppsala och Lund bedrivs naturligtvis också ABM-relaterad forskning. I Uppsala pågår till exempel ett forskningsprojekt kring kulturarvsinstitutioner och genus. I Lund, vars AMB-master fortfarande ligger i startgroparna, pågår en diskussion kring uppbyggnaden av en gemensam forskningsplattform som är kopplad till den nya utbildningen.

Nationell nivå

De nationella samordningsorganen för respektive ABM-fält – Riksarkivet, Kungliga biblioteket, Statens Kulturråd och Riksantikvarieämbetet – är sinsemellan olika typer av organisationer och har olika mandat, men deras verksamhet påverkar givetvis ABM-sektorns verksamhet i hög grad. Styrande är också de prioriteringar och de kulturpolitiska mål som sektorn är anmodade att följa. För närvarande pågår den så kallade *Kulturutredningen*, en statlig utredning som har till uppgift att se över kulturpolitikens inriktning och arbetsformer samt lämna förslag till förändringar. Utredningen tillsattes på uppdrag av regeringen i juni 2007 och ska redovisa sitt arbete till kulturdepartementet senast 31 december 2008. Uppdraget består bl.a. i att analysera och överväga:

- behovet av förändringar i de nationella målen för kulturpolitiken
- möjligheterna till utveckling och förnyelse av det kulturpolitiska samspelet mellan stat, landsting och kommuner
- möjligheten att tydliggöra statens långsiktiga uppgifter och åtaganden inom kulturområdet

- förutsättningarna för att bredda ansvaret för kulturverksamheter i samhället hos både offentliga organ och enskilda aktörer
- prioriteringar av statens insatser, t.ex. för hur kulturpolitiken kan samspela med andra relevanta samhällsområden
- den statliga förvaltningsorganisationen inom kulturområdet
- det statliga institutionsväsendet och de statliga stödordningarna

I kommittédirektivet märks, utöver ovanstående punkter, en genomgående diskussion kring behovet av en ökad privat finansiering av kultursektorn. En särskild uppgift för utredningen består i att genomföra en jämförande studie av användningen av sponsring i andra länder, i syfte att hitta goda exempel som är applicerbara i en svensk kontext (Dir. 2007:99).

Frågan kring framtiden för den statliga förvaltningsorganisationen berör i yttersta grad ABM-sektorn. Representanter för Riksarkivet, Statens ljud- och bildarkiv, Kungliga biblioteket och Riksantikvarieämbetet sitter med i den samrådsgrupp för den statliga förvaltningsorganisationen som är knuten till utredningen. I korthet berör direktiven inom detta fält ett tydliggörande av roller och uppgifter, en precisering av grunddragen för institutionerna samt frambringandet av en tydligare förvaltningsstruktur.

Utfallet av utredningen kommer i hög grad att påverka ABM-institutionernas inriktning och verksamhet. Visserligen vidhålls i kommittédirektiven att ”staten bör främja strävanden till bildning, vård och förmedling av kulturarvet över generationsgränserna” (Dir. 2007:99). Dock kan ramarna för kulturinstitutionernas verksamhet komma att förändras märkbart. Utfallet av utredningen kan betecknas som en osäkerhetsfaktor som bör tas i beaktande när ABM-Skåne bestämmer färdriktningen inför framtiden.

Regionsspecifika faktorer

Regional nivå

Vid kartläggningen av ABM-samverkan i Sverige ovan stod det klart att ABM-samarbetet ofta har en tydlig regionalpolitisk förankring. Så har dock inte fallet varit i Skåne. I den delrapport till Regional handlingsplan för museiverksamheten i Skåne som förelades kulturnämnden 2006 kritiseras regionen för att inte ägna tillräcklig uppmärksamhet åt kulturarvsområdets betydelse för regional utveckling och tillväxt (Regional handlingsplan för museiverksamheten i Skåne, s 13) och i Skånes regionala utvecklingsprogram ges kulturarvsfrågan blygsamt utrymme. Visserligen framhålls att ”mångfalden av kultur, natur och upplevelser” är en av Skånes styrkor, men i handlingsplanens SWOT-analys nämns inte några kultur- eller kulturarvsrelaterade faktorer under rubriken möjligheter (s. 15). Av de fyra målsättningar som lyfts fram för att uppnå visionen om ett livskraftigt Skåne – tillväxt, attraktionskraft, bärkraft och balans – relateras kulturverksamheten som helhet tydligast till målen om attraktionskraft och balans. Emellertid anses ”[k]ultursektorn vara en viktig faktor för etablering av företag” och är alltså av betydelse för regionens tillväxt, men behandlas inte uttalat som en tillväxtfaktor.

Enligt Kultur Skånes handläggare i kulturarvsfrågor, Jan Stenfell, jobbar inte regionen längre aktivt med ABM. Istället arbetar man utifrån ett vidare perspektiv i frågor om ökad delaktighet, tillgänglighet och demokrati. ABM-perspektivet uppfattas som för snävt, och man menar att arbetet hittills varit alltför teknikorienterat. Idag har ABM-frågan tilldelats Kulturen i Lund och uppdraget består i att samordna och skapa en gemensam syn på ABM-frågan hos de tre regionala museerna. Kultur Skåne har alltså inte för avsikt att upprätta en regional handlingsplan för ABM-samarbetet, utan vill helt lämna arbetsformen för att arbeta med fler aktörer utifrån ett vidare tillgänglighetsperspektiv.

Regionbibliotekarie Margaretha Eriksson menar att biblioteken idag befinner sig på en annan plats och arbetar med delvis andra frågor än de som associeras till ABM-samarbete. Arbetet med att tillgänggöra (läs digitalisera) samlingarna fortgår visserligen men idag står andra användarrelaterade frågor i centrum. Framväxten av Webb 2.0 och dess fokus på att skapa delaktighet och tydligare involvera användaren har fått stort genomslag i biblioteksvärlden. För att ABM-samarbetet skall bli intressant krävs att det ges större utrymme för dessa frågor. Eriksson efterlyser också en mer långsiktig planering samt en tydligare struktur och ansvarsfördelning inom nätverket.

Kultur Skånes perspektiv på ABM-frågan bör definitivt tas i beaktande inför utformandet av ABM-Skånes handlingsplan. Som jämförelsen med andra svenska ABM-projekt visat är stödet från region och regionpolitiker grundläggande för att få den styrning och det stöd som krävs för att driva samarbetet framåt. Arbetet med att etablera ABM-frågan hos Kultur Skåne bör därför fortgå och handlingsplanen för ABM-Skåne bör i största möjliga mån integrera de målsättningar som de regionalpolitiska styrdokumenten ger uttryck för. Genom att tala samma språk kan man tydligt visa hur ABM-samarbetet kan fungera som en styrka och möjlighet för Skåne. Detta kan i förlängningen förstärka möjligheterna till tilldelning av projektmedel och andra typer av resurser.

Vidare har arbetet med ett nytt kulturpolitiskt program för Skåne inletts under ledning av kulturnämndens ordförande Rolf Tufvesson. Processen löper under parollen *Öppna landskap – konst och kultur i Skåne*, och hela det kulturpolitiska programmet kommer att presenteras för regionfullmäktige i slutet av 2008 eller början av 2009. En av medlemmarna i ABM-Skåne, Anki Dahlin från Kulturen i Lund, ingår i den expertgrupp som är knuten till arbetet.

Skånes kommuner

Skånes 33 kommuner och de kommunala ABM-institutionerna är viktiga aktörer i Skånes ABM-sektor. I det kommunala kulturarvsarbetet ges utrymme för ett specifikt lokalhistoriskt perspektiv. Dessutom underlättas möjligheterna till nya samverkansformer genom närheten till skola och studieförbund, lokala föreningar och hembygdsrörelse. Kommunerna i Skåne uppvisar stora likheter. Dock finns det ett flertal demografiska faktorer och infrastrukturfrågor som påverkar kommunernas förutsättningar, till exempel befolkningens mängd, storlek och närhet till högre utbildning. Skåne är dessutom en till ytan stor region där avstånden, trots goda kommunikationer, kan uppfattas som långa och där de kulturella skillnaderna mellan landskapets olika delar är stora. Mångfalden är naturligtvis berikande men kan försvåra vid övergripande samverkansprojekt.

För att få en bild av förutsättningarna för ABM-samarbete i Skåne har en kartläggning gjorts av hur ABM-frågan uppfattats av företrädare för den kommunala ABM-sektorn. Denna är baserad på samtal med representanter från 13 av Skånes kommuner (se bilaga). Kartläggningen kan således inte göra anspråk på att vara heltäckande men kan ändå ge en god inblick i ABM-arbetets utformning i Skånes kommunala kontext.

Samtalen har i huvudsak kretsat kring fyra teman: förkunskaper, lägesbeskrivning, projektmodeller och ABM-Skånes roll. Med förkunskaper avses kännedom om ABM-samarbete generellt såväl som kännedom om nätverket ABM-Skåne. Lägesbeskrivningen motsvarar redogörelser för respektive kommuns verksamhet inom området, så som den bedrivs idag. Detta inbegriper pågående projekt och en sammanställning av nyckelaktörer. Under temat projektmodeller har frågor ställts kring önskemål om framtida projekt och om intresset för ett antal tidigare genomförda ABM-satsningar: informationsöar och temaväskor/minneslådor. Då intresset för webbportaler visat sig vara stort i resten av landet efterlyses även åsikter om en regional ABM-portal för Skåne. I diskussionen kring ABM-Skånes roll har frågor kring kommunernas behov och förväntningar på nätverket behandlats. Syftet med detta sista tema har varit att utreda om, och i så fall hur, ABM-Skåne skulle kunna bidra i det kommunala ABM-samarbetet.

Förkunskaper

Samtalen ger vid handen att ABM som begrepp i de flesta fallen är bekant. Detta kan förklaras med att de kommuner som visat intresse för undersökningen sedan tidigare har uppmärksammat ABM-frågan och ser samtalen som en möjlighet till att förbättra sina kunskaper eller utveckla verksamheten. Listan på deltagande kommuner ger alltså en indikation på var i Skåne som ABM-frågan aktualiserats.

Nivån på förkunskapen skiljer sig åt, såväl mellan kommunerna som mellan mötesdeltagarna. Dock går det inte att säga att representanter för någon enskild del av sektorn har bättre förkunskaper. Generellt är kännedomen liten kring pågående ABM-samarbeten runtom i landet men nyfikenheten är stor, i synnerhet på hur man arbetar i övriga skånska kommuner.

Nätverket ABM-Skåne är obekant för de flesta. En mötesdeltagare beskriver nätverket som ”väldigt anonyma” och genomgående ställs frågor kring ABM-Skånes mål och uppdrag. Ofta associeras till projekt genomförda av Skånes Arkivförbund, så som Hässleholmsprojektet eller den konferens som hölls kring ABM-pedagogik i Hässleholm: *ABM i vision och praktik – 07*. ”Det som har fastnat är dom här lådorna” framhåller en av samtalsdeltagarna, och syftar på det Kultur-i-vården-projekt kring minneslådor för äldre som Skånes Arkivförbund och Skånes hembygdsförbund drivit i Klippan. Resonemanget visar på vikten av att vara synlig i det lokala sammanhanget. Konkreta och lokalt förankrade projekt skapar ett intresse och ett igenkännande som bidrar till att förankra såväl ABM-tanken som organisationen som står bakom.

Lägesbeskrivning

Det första intrycket är att Skåne är en region med en fantastisk mångfald av kulturverksamheter och en rik kulturarvssektor. I respektive kommun finns ett stort antal aktörer, kommunala institutioner såväl som ideella organisationer, som arbetar

med att bevara och tillgängliggöra det skånska kulturarvet. Redan idag pågår samverkan mellan dessa aktörer i olika konstellationer och i olika omfattning. Många projekt skulle kunna beskrivas som ABM-samverkan även om dessa inte benämns så formellt.

En vanlig, ofta outtalad samarbetsform handlar om att hänvisa till och informera om varandras respektive verksamheter. I merparten av de berörda kommunerna finns den kunskapen och det kontaktnätet, även om många påtalar att kännedomen om varandras samlingar kan förbättras. I synnerhet är vetskapen om kommunarkivens samlingar och kompetens liten. Tryckt informationsmaterial eller länkar via hemsidor är andra medel som de berörda institutionerna i olika omfattning använder sig av för att hänvisa till varandras verksamheter.

Vid ett fåtal tillfällen har även samlokalisering av de kommunala ABM-institutionerna diskuterats. Detta har varit i fall då de fysiska förutsättningarna redan varit goda, eller då en utbyggnad eller omflyttning varit förestående så att samlokaliseringen inte skulle innebära ett alltför stort och kostsamt projekt.

Samverkan kan också gälla arbetet mot gemensamma målgrupper. Barn och unga/skola är en sådan målgrupp där samarbetet kan gälla allt från samordnade visningar till temaväskor. Likaså finns exempel på satsningar riktade mot målgruppen äldre i form av minneslådor. Det vanligaste är dock att respektive del av sektorn arbetar enskilt mot dessa grupper. Det finns också exempel på samarbete med externa aktörer, så som turistsektor och upplevelseindustri. Turistbyrån är många gånger lokaliserad tillsammans med kommunbiblioteket, ibland skriver någon representant för det kommunala museet i den lokala turistbroschyren och det finns även exempel på gemensamma arrangemang som marknader och stadsvandringar. Släktforskarföreningarna är ytterligare en viktig målgrupp och samarbetspartner och fungerar ibland som en plattform för möten mellan de kommunala ABM-institutionerna i form av gemensamma släktforskar dagar eller dylikt.

I några fall har representanter för de lokala byaföreningarna och hembygdsföreningarna deltagit i samtalen. Hur samarbetet med dessa gestaltar sig skiljer sig åt mellan de olika kommunerna men samtliga framhåller dessa som viktiga resurser och viktiga kunskapskällor i det lokala kulturarvsarbetet. Samarbetet rör allt från bibliotekets lokalsamling till gemensamma projekt som temaväskor eller minneslådor. Dock är kunskapen om hembygds- och byaföreningarnas samlingar liten och många påpekar att det är svårt att få en bild av vad som finns hos föreningarna i form av föremål, arkivhandlingar, litteratur etc.

I ett flertal kommuner har lokala fotosamlingar digitaliserats och tillgängliggjorts via webben eller i databaser åtkomliga på respektive institution. Exempel finns på försök att samordna dessa projekt, men oftast drivs de oberoende av varandra med individuella metadatalösningar och registreringspraktiker. Många gånger har projekten finansierats av externa medel som visar sig vara otillräckliga, vilket lämnar projekten oavslutade i väntan på ytterligare resurser. Många betonar behovet av kompetenshöjning och möjlighet till kunskapsutbyte i dessa frågor.

Projektmodeller

Diskussionerna visar generellt på ett stort intresse och en vilja till samarbete, vilket illustrerades av mängden intressanta tankar och goda idéer kring kommande projekt. Ett tema för samarbete som återkommer i merparten av samtalen handlar om inventering av samlingar och kartläggning av relevanta aktörer. Syftet skulle vara att skapa en överblick över tillgängliga resurser samt förbättra åtkomligheten till kulturarvet för användaren. Verktygen som diskuteras för ändamålet kan vara såväl fysiska som digitala. Gemensamma broschyrer eller resurskataloger som inkluderar hembygdsföreningar och byaföreningar är ett vanligt förslag. Dessa skulle antingen rikta sig mot en bred grupp och fungera som turistbroschyr, reklam och information till kommuninnevånarna, eller vara målgruppsinriktad, exempelvis mot pedagoger.

Projektmodellen informationsöar syftar till att förenkla för användaren och förbättra tillgängligheten genom att skapa informationsnoder med tryckt och digital information om det samlade kulturarvsutbudet i en kommun. Informationsöarna placeras på kommunbiblioteken som är den mest besökta av institutionerna, med de mest generösa öppettiderna. Modellen bemöts generellt positivt, dock menade vissa att den fysiska platsen som informationsöarna utgör inte är lika attraktiv eller realiserbar som en helt digital eller virtuell lösning.

De digitala och virtuella samarbeten som pågår idag omfattar tydligare och fler länkar mellan de olika aktörerna på befintliga hemsidor, skapa möjligheter för samsökning, utveckla fotoarkiv genom att inkludera andra typer av samlingar, presentera sig tillsammans på gemensam hemsida etc. I detta sammanhang nämns ofta lokala kulturarvsportaler som ett alternativ. En regional webbportal uppfattas av merparten av samtalsdeltagarna som ett svårt projekt att genomföra. Man ifrågasätter behovet av en portal liksom huruvida den tekniska kompetensen och personalresurserna finns att tillgå. Kultur Skånes projekt Skåne-webben förs fram som ett varnande exempel på hur svåradministrerat ett projekt av denna karaktär kan vara. Alternativa förslag som framförs är en webbportal där endast de regionala institutionerna presenterar sig och sina samlingar eller någon form av delregionalt webbportalsprojekt.

Andra önskvärda samverkansprojekt berör externa samverkanspartners. På många håll vill man förbättra relationen till näringsliv och företagarföreningar samt stärka samarbetet med hembygdsföreningarna. Skola och pedagoger anses också vara en prioriterad målgrupp. Projektmodellen för samarbete med skola genom temaväskor och resurskatalog, enligt Hässleholmsmodellen, mottas positivt.

I många fall diskuteras skapandet av lokala forum som kan fungera som mötesplatser för erfarenhets- och kunskapsutbyte. I ett flertal kommuner bildades under mötet en lokal ABM-grupp, vilket tydligt visar på att viljan till ABM-samverkan finns.

ABM-Skånes roll

Utgångspunkten för diskussionerna om ABM-Skånes roll i förhållande till Skånes kommuner har utgått från en tentativ uppfattning om nätverkets uppdrag som utåtriktat och regionalt omfattande. Detta var nödvändigt för att frågan överhuvudtaget skulle vara relevant för samtalsdeltagarna. Önskemålen är naturligtvis färgade av detta och rör sig inom fältet regionala och strategiska utvecklingsfrågor.

Det kommunerna önskar från ABM-Skåne kan sammanfattas i följande punkter:

- rådgivning/kompetensutveckling
- opinionsbildning
- nätverksskapande
- driva specifika utvecklingsfrågor

Rådgivning önskas exempelvis kring förfarandet vid ansökan om EU-medel, kring hur man författar projektbeskrivningar etc. Det kan även innefatta olika typer av stöd till kompetensutveckling inom områden som webbhantering och upphovsrätt. Många gånger visades intresse för utbildningspaket som syftar till att skapa kännedom om vad regionala institutionerna kan erbjuda, både i fråga om samlingar och kompetens. De regionala institutionerna uppfattas i allmänhet som öppna för besök och rådgivning men vissa upplever att det kan vara svårt att hänvisa användare rätt. Det behövs därför en ökad kännedom om vad som finns hos de olika institutionerna, i synnerhet gäller detta Universitetsbiblioteket, Lunds universitet och, i viss mån, Landsarkivet i Lund.

Diskussionerna kring opinionsbildning gäller framförallt hur kulturarvssektorn kan stärkas och tilldelas ökade resurser. Det påtalas att det krävs en lobbyverksamhet mot riksdag och regering. Vissa uttrycker en oro för vad som kommer att hända när accessprojekten är avslutade och menar att ABM-Skåne borde bedriva en lobbyverksamhet mot Region Skåne så att pengar tillsätts för teknikutveckling och kompetensutveckling gällande hanteringen av äldre fotografiskt material.

Önskemålen kring nätverksskapande gäller såväl interregionala nätverk som nätverk inom Skåne. Vikten av att skapa en koppling till danska kulturarvsinstitutioner poängteras liksom behovet av att stärka dialogen och minska avståndet mellan de kommunala och regionala kulturarvsinstitutionerna. ABM-Skåne skulle kunna fungera som en informationsnod för aktiva inom olika typer av ABM-samarbeten i Skåne. Arrangemang och träffar för informations- och erfarenhetsutbyte samt stöd, rådgivning och inspiration efterfrågas; liksom goda exempel på fungerande ABM-projekt. Detta skulle kunna utmynna i regionsgemensamma teman kring utställningar och dylikt.

De utvecklingsfrågor som ABM-Skåne skulle kunna driva gäller framförallt utvecklandet av arbetsredskap, projektmodeller och arbetsmodeller. Ofta poängteras behovet av att skapa gemensamma riktlinjer för tillgängliggörande av digitala bilder, både avseende metadata och källhantering.

Frågan om vad ett löst sammansatt nätverk egentligen kan bistå med diskuterades också. Flera samtalsdeltagare påpekade att ekonomiskt stöd i olika former är vad som egentligen behövs för att kunna driva ABM-frågan, vilket naturligtvis är ett relevant påstående. Enstaka samtalsdeltagare förde också fram idén om en samordnande koordinator för ABM-frågan i Skåne. Generellt visar önskemålen på att det finns ett behov av ett samordningsorgan för ABM-sektorn i Skåne

Sammanfattning

Samtalen med representanterna för Skånes kommuner visar att det finns ett intresse och en vilja till ABM-samverkan, även om förkunskaperna kring samarbetsformen är

relativt små. I synnerhet är kännedomen om ABM-Skåne liten. Ofta pågår redan olika former av samarbete och intresset för nya projekt är stort, gärna med ett utökat antal externa samarbetspartners. Av de föreslagna projektmodellerna fick idén kring temaväskor/minneslådor positiv respons. För informationsöarna var intresset delat medan webbportalen i merparten av samtalen bemöttes negativt.

Intresset för ABM visar sig också i att lokala ABM-grupper bildas i ett flertal kommuner i samband med mötet. Dock finns önskemål om stöd i olika former för att ABM-samarbetet skall kunna utvecklas och fördjupas. Samverkan genom erfarenhetsutbyte, rådgivning och inspiration framhålls som viktigt, liksom skapandet av nätverk med olika utbredning och gemensamma riktlinjer för tillgängliggörandet av digitala bilder.

För ABM-Skåne ger de lokala företrädarnas åsikter en viktig indikation på hur ABM-frågan uppfattas runt om i regionen. Dessa kan fungera som en fingervisning för verksamhetens inriktning och innefattas i nätverkets kommande handlingsplan. I synnerhet är uppfattningen om de olika projektförslagen relevanta, liksom naturligtvis tankarna kring ABM-Skånes roll och uppdrag.

SWOT-analys

För att sammanställa vad som framkommit i hittills förda resonemang har en enkel SWOT-analys genomförts. Utifrån denna diskuteras i nästa kapitel potentiella utvecklingsområden för nätverket.

Styrkor

- Nätverkets medlemmar känner ett stort engagemang och ser nyttan med ABM-samarbetet.
- Nätverkets representanter har en bred geografisk och verksamhetsmässig spridning.
- Medlemmarna besitter tillsammans en stor kunskap och expertis som spänner över ett brett och mångfacetterat kunskapsfält.
- Det finns en naturlig koppling till forskning och utbildning genom ABM-utbildningens medverkan i nätverket.

Svagheter

- Avsaknaden av ett formulerat uppdrag, av formulerade mål och en uttalad vision skapar en osäkerhet kring ABM-Skånes roll och uppdrag.
- Bristen på verktyg för utvärdering, avsaknaden av verksamhetsberättelse och lätt tillgänglig information gör det svårt att få en inblick i nätverkets verksamhet samt att motivera ekonomiska bidrag.
- Samarbetets struktur exkluderar viktiga icke institutionsanknutna aktörer.
- Till nätverket finns inga operativa funktioner knutna, vilket försvårar möjligheterna att driva projekt och dylikt.

- Avsaknad av marknadsföring och presentation på webben leder till att ABM-Skåne är osynligt för icke direkt berörda.
- Osäkerheten kring ABM-Skånes roll skapar en osäkerhet kring primära användargrupper. En ökad kännedom om målgruppens preferenser gör det möjligt att rikta verksamheten och skapa en bredare förankring.
- Bristen på tydlig ansvarsfördelning försämrar nätverkets handlingskraft

Möjligheter

- Gruppens sammansättning, där både FoU och arbetsgivare är representerade skapar unika möjligheter för ett berikande samspel mellan forskarsamhälle och praktik, vilket gynnar hela den skånska ABM-sektorn.
- Gruppens gemensamma styrka skapar möjligheter för att nätverket framgångsrikt skulle kunna bedriva opinionsbildning och lobbyverksamhet för kulturarvssektorn.
- Ett utökat samarbete med icke institutionsanknutna aktörer så som näringsliv, föreningsliv, besöksnäring och upplevelseindustri kan skapa möjligheter för att stärka institutionernas position i regionen genom att göra dem mer synliga och hävda deras betydelse för ökad tillväxt.
- Presentationer på webben som både tar hänsyn till tillgängliga resurser och skönjbara tendenser i användningen av webbresurser skapar möjligheter för att tillgängliggöra mer för fler.
- Intresset som kulturarvssektorns kommunala aktörer visat för ABM-samarbetet skapar möjligheter för samverkan och en utveckling av projektmodeller.

Hot

- Bristen på ekonomiska resurser och personal begränsar utvecklingsmöjligheterna för verksamheten.
- Kultur Skånes syn på ABM som en inaktuell fråga leder till en brist på regionalpolitiskt stöd för ABM-samarbetet. Detta påverkar möjligheterna till stöd och resurser i olika former.
- Regelverk och dålig medvetenhet om tendenser i webbanvändningen förhindrar och försämrar tillgängliggörandet av digitaliserat material.

Kommentar

Med utgångspunkt i analysen ovan är det möjligt att identifiera ett antal områden som i dagsläget inte är tillräckligt utvecklade hos ABM-Skåne. En central och övergripande problematik är ABM-Skånes otydliga roll som ger implikationer för nätverkets utvecklingsmöjligheter och verksamhetsinriktning. Även nätverkets struktur, med otydlig ansvarsfördelning och små möjligheter att inkludera externa aktörer, påverkar ABM-Skånes handlingskraft. Ett annat problem är nätverkets osynlighet och anonymitet, liksom ointresset från Kultur Skåne.

I nästa kapitel diskuteras dessa utvecklingsområden tillsammans med förslag till hur problemen skall kunna åtgärdas.

Förslag till utvecklingsområden

I detta kapitel lyfts fyra möjliga utvecklingsområden för ABM-Skåne fram: rolldefiniering; struktur och operativa funktioner; synlighet och regionalpolitisk förankring. Betoningen ligger på övergripande frågor som organisation och förankring, snarare än på förslag till konkreta samarbetsprojekt. Detta motiveras med att det behövs en samsyn kring organisatoriska förutsättningar och en tydligare förankring hos användare, eventuella bidragsgivare och sponsorer innan konkreta samarbetsprojekt kan genomföras. I synnerhet krävs, som tidigare nämnts, en tydlig rolldefinition.

Merparten av förslagen är tänkta att kunna genomföras med nuvarande resurser. Avslutningsvis presenteras dock några möjliga finansieringsalternativ.

Rolldefiniering

- Definiera ABM-Skånes roll
- Formulera/identifiera, utifrån rolldefinitionen:
 - en vision för ABM-Skånes verksamhet
 - primära medaktörer och användargrupper
 - huvudsakliga samverkansområden
- Utveckla verktyg för utvärdering och återkoppling

Kommentar

I kapitel 2 diskuteras möjligheter och begränsningar med ABM-samverkan. Som ett exempel på det senare lyfts bristen på övergripande mål för ABM som arbetsfält fram. Denna begränsning är påtaglig för ABM-samarbetet i Skåne där det i nuläget inte finns någon gemensam, uttalad överenskommelse kring ABM-Skånes huvudsakliga roll. Då ABM-Skåne tillkommit på institutionernas eget initiativ finns det ingen högre instans som tilldelar och definierar nätverkets uppdrag. Några riktlinjer kan inte heller förväntas från Kultur Skåne då planerna på att upprätta en regional handlingsplan för ABM-samarbetet inte kommer att realiseras. Detta betyder att ABM-Skåne måste definiera sin roll och sitt uppdrag på egen hand.

Med en samsyn i gruppen kring nätverkets roll är det möjligt att staka ut en tydlig riktning för verksamheten. En övergripande, gemensam vision kan fungera som både en ledstjärna för nätverket och som information för medaktörer och potentiella användargrupper – det är först när rollen är definierad som det är möjligt att identifiera vilka dessa är. Naturligtvis kan ABM-sektorn sägas ha målgruppen *alla* men fokus behövs för att tillgodose specifika behov och för att undvika att arbetet blir övermäktigt och urholkat. En tydligt definierad roll lägger grund för en sådan avgränsning och ger

ett underlag till valet av huvudsakliga samverkansområden. Rolldefinitionen ger på så sätt nätverket ett fokus som gör den resursfattiga verksamheten mer effektiv. I nästkommande kapitel ges förslag på möjliga rollscenarios för ABM-Skåne. Dessa är tänkta att fungera som en utgångspunkt för en djupare diskussion kring rollen i nätverket, som förhoppningsvis utmynnar i en gemensam definition.

Slutligen bör metoder och verktyg för utvärdering utvecklas för att på något sätt kunna bedöma konsekvenserna av förändringsarbetet. Att följa upp resultaten är viktigt för att skapa en långsiktighet i verksamheten. Detta görs förslagsvis i samband med upprättandet av handlingsplanen.

Struktur och operativa funktioner

- Inför ett ambulerande koordinatorsansvar, kopplat till ordförandeskapet
- Utse ansvariga arbetsgrupper för de definierade samverkansområdena
- Koppla en referensgrupp till nätverket med aktörer som inte knutna till kulturarvsinstitutionerna

Kommentar

ABM-Skåne är ett frivilligt och löst sammansatt nätverk utan personalresurser och formell ledning. Även om detta naturligtvis till viss del begränsar nätverkets möjligheter är frivilligheten och de otvungna formerna också att betrakta som några av nätverkets främsta styrkor. Därför skall denna struktur (eller brist på struktur) bibehållas i största möjliga mån. Dock behövs en tydlighet i ansvarsfördelningen för att ge nätverket någon form av operativ handlingskraft och för att skapa en tydlighet gentemot externa intressenter. Detta kan göras på ett enkelt sätt genom att ge ordföranden tydligare ansvarsuppgifter. Förslagsvis skulle detta innebära ett övergripande ansvar för att driva samarbetet framåt och för att följa upp att och hur beslut som fattas i nätverket genomförs. Inför upprättandet av handlingsplanen är det särskilt angeläget att skapa en sådan funktion i gruppen, då detta arbete kommer att ta tid och kräva samordning.

Därutöver föreslås att det utses ansvariga arbetsgrupper för respektive definierat samarbetsområde. Dessa grupper bör bestå av en representant för vardera sektor och ha som uppgift att driva och bevaka frågor som berör det aktuella området. I förlängningen kan dessa grupper, när de är mer inarbetade, driva projekt eller andra, mindre satsningar, antingen själva, eller i samarbete med externa aktörer som är av betydelse för det specifika området.

ABM-Skånes struktur möjliggör inte på ett tydligt sätt för samspel med andra, för kulturarvsfrågan, relevanta aktörer som exempelvis hembygdsrörelsen, eller externa samarbetspartners som näringsliv och skola. Genom att vidga perspektivet kan fler bidra i samarbetet, såväl ekonomiskt som med kunskap och erfarenhet. Därför föreslås att en referensgrupp knyts till ABM-Skåne som kan komplettera den kunskapsbas som redan finns i nätverket och eventuellt skapa möjligheter för att driva mer kostnadskrävande verksamhet.

Synlighet

- Hitta en form för att presentera ABM-Skåne på webben
- Sammanställ en gemensam informationsbroschyr som kan distribueras på Skånska kulturarvsinstitutioner
- Skapa rutiner för dokumentation av verksamheten

Kommentar

I samtalen med representanter för Skånes kommuner och för Kultur Skåne framstår ABM-Skåne som en relativt anonym sammanslutning. Detta får i förlängningen konsekvenser för nätverkets och ABM-sektorn i Skånes utvecklingsmöjligheter. Naturligtvis är det svårt att etablera nya relationer och motivera externa aktörer att ge sitt stöd till en helt okänd verksamhet. ABM-Skåne är dessutom den enda regionala ABM-aktören i Skåne och är därför ensam om att marknadsföra ABM-samarbetets potential i regionen, vilket gör osynligheten än mer beklaglig. Det är viktigt att ABM-Skåne arbetar mer aktivt för att synas i olika sammanhang, dels för att väcka intresset hos externa medaktörer för den egna verksamheten, dels för att kunna marknadsföra ABM-samarbetets potential och öka tillgängligheten för nätverkets användargrupper.

Ett första steg bör vara att hitta en form för att presentera ABM-Skåne på webben. Som visats i översikten över AMB-samverkan i Sverige är det vanligt att bygga upp webbportaler där regionens kulturarvssektor samlar sina resurser under ett och samma tak. Därmed kan man skapa en gemensam sökingång för användaren och på så sätt förbättra tillgängligheten. Samtalen med representanterna för kommunerna visade emellertid att det hos merparten av deltagarna inte fanns något intresse för en sådan portal. En resurs av det slaget är också kostsam och tidskrävande att driva och i dagsläget saknar ABM-Skåne både personal och ekonomiska medel. Det är också viktigt att problematisera syftet med dessa portaler. I vilken utsträckning används de? Vilka är egentligen användarna? Är en länkportal det mest effektiva sättet att förbättra tillgängligheten till samlingarna? Är ökad tillgänglighet ett tillräckligt mål i sig? I nästkommande kapitel förs en diskussion kring dessa frågor.

Förslaget är att ABM-Skåne istället för en webbportal bygger upp en enkel webbsida där nätverket presenterar sin vision, sin verksamhet, sina medlemmar samt ger en introduktion till ABM-samverkan generellt. Sidan bör vara lätt att underhålla, dock kräver alla webbsidor en viss arbetsinsats för att bibehålla sin aktualitet. En dåligt uppdaterad webbsida sänder ut negativa signaler och snarare stjälper än hjälper marknadsföringen av en verksamhet. Uppbyggnaden av webbsidan kommer inledningsvis att kräva en lite större arbetsinsats, därefter kopplas förslagsvis underhållet av webbsidan till sekreteraren.

En annan, kompletterande, lösning är att använda sig av redan befintliga fora för att tillgängliggöra delar av samlingarna, i första hand digitala bilder, för en större publik. Möjligheterna till att göra som Library of Congress och använda sig av webbtjänster som Flickr för publicering av delar av deras digitala fotosamlingar borde undersökas närmare av ABM-Skåne. Fördelarna med en sådan satsning är många: kostnaderna minskar då den tekniska infrastrukturen redan finns tillgänglig, tjänsten är användarvänlig i betydelsen att det inte krävs någon avancerad kunskap för att kunna

ladda upp bilder samt att möjligheten att nå ut till nya, i synnerhet yngre, användargrupper ökar.

ABM-Skåne bör även publicera ett tryckt informationsmaterial som kan distribueras på kulturarvsinstitutioner runt om i Skåne. I samtalen med Skånes kommuner visade det sig att det finns ett intresse för projektet informationsöar och redan i dag finns det möjlighet att, i synnerhet på folkbiblioteken, lämna olika former av tryckt informationsmaterial. ABM-Skåne borde ta vara på den möjligheten och sammanställa en broschyr eller dylikt som kan användas i dessa sammanhang. Vidare visade kommunsamtalen att det inte alltid finns tillräckligt med kunskap om de olika regionala ABM-institutionerna för att hänvisa användare vidare. Broschyren (och webbsidan) skulle därför, utöver att tillhandahålla information om ABM-Skånes gemensamma verksamhet, också fungera som en ingång till, och sammanställning av de medverkande institutionernas service och samlingar, vilket ger den lokala användaren en förbättrad service. Detta är en satsning som naturligtvis kräver någon form av externa medel.

Synlighet handlar också om att förbättra dokumentationen av verksamheten. Idag finns endast nätverkets mötesprotokoll att tillgå. En kort verksamhetsberättelse som publiceras som en PDF på webbsidan är tillräckligt för att visa att det finns en vitalitet och aktivitet i nätverket.

Regionalpolitisk förankring

- Informera och förtydliga!
- Tala ett "regionalpolitiskt språk" i handlingsplanen
- Använd intresset för ABM som argument

Kommentar

Bristen på regionalpolitiskt intresse för ABM-frågan är ett problem i Skåne. I regioner som exempelvis Västra Götaland och Östergötland där denna förankring finns, är ABM-samarbetet mer utvecklat och har en starkare ställning. ABM-Skåne som i egenskap av ett frivilligt och löst sammansatt nätverk, varken förfogar över ekonomiska resurser eller personal behöver Kultur Skånes stöd i arbetet med ABM-frågan.

Vad ointresset hos Kultur Skåne beror på är svårt att uttala sig om. De argument som presenteras handlar främst om att ABM-samverkan inte ligger i linje med Kultur Skånes arbetsmetoder och mål. Till stor del beror detta på en bild av ABM-samarbete som likställt med digitaliseringsprojekt, snarare än ett generellt sektorsövergripande samarbete för förbättrad användardelaktighet och tillgänglighet. Förbättrad information och kunskap om ABM-samverkans syfte och potential behövs således för att väcka Kultur Skånes intresse. De förslag som diskuterats i samband med de tidigare behandlade utvecklingsområdena kan fylla en sådan informativ funktion. En överenskommen roll, en tydligare struktur och en ökad synlighet är viktiga led i arbetet med att upplysa om och tydliggöra ABM-samverkans betydelse för att förbättra tillgängligheten till de Skånska kulturarvsinstitutionerna. Därutöver är delaktighetsperspektivet inte tillräckligt framträdande i ABM-samarbetet idag, vilket

kommer att diskuteras ytterligare i samband med resonemanget kring ABM-samverkans utformning på webben i nästkommande kapitel.

Handlingsplanen kommer att vara det dokument där nätverkets målsättningar formuleras och befästs. Den kommer därför att fungera både som ett viktigt styrdokument för gruppen och som ett viktigt verktyg i dialogen med Kultur Skåne. För att ytterligare förstärka den senare funktionen är det betydelsefullt att i handlingsplanen tala samma språk som Kultur Skåne. Detta görs förslagsvis genom att illustrera hur ABM-samverkan kan kopplas till de mål som finns uppställda i den regionala handlingsplanen.

Det är även angeläget att påvisa de lokala behoven och det kommunala intresset för ABM-samverkan som kommunsamtalen gav vid handen. De önskemål som där framkom visar på att det finns ett behov av en regional stödfunktion för ABM-samarbetet i Skåne – en funktion som ABM-Skåne i dagsläget inte kan fylla på egen hand. Det stora intresset för ABM hos både de regionala och kommunala kulturarvsinstitutionerna i Skåne är den främsta styrkan i argumentationen för ett ökat stöd för frågan.

Finansiering

Undersök möjligheterna till:

- EU-medel generellt
- Interreg
- sponstring

Kommentar

Som nämndes i kapitlets inledning är merparten av åtgärdsförslagen tänkta att kunna genomföras utan tillskott av externa medel. Fokus har därför inte legat på att hitta möjliga finansieringsformer men under arbetets gång har exempel och idéer dykt upp som förs fram här. Punkterna ovan är därför snarare att uppfatta som ingångar än konkreta förslag.

EU-medel är kutym att diskutera i dessa sammanhang och det är ingen nyhet att EU:s bidragssystem stödjer olika former av regionala utvecklingsprojekt, som exempelvis regional ABM-samverkan. De flesta känner också till att själva ansökningsförfarandet är en omständlig process med höga krav på återkoppling och omfattande redovisning, vilket medför en betungande arbetsinsats. Genom att samverka skulle ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte kunna komma till stånd, vilket skulle underlätta för och gynna ABM-institutionerna vid dessa typer av ansökningar.

Ett specifikt EU-program som är av intresse till följd av Skånes geografiska placering är Interreg. Interreg är ett program inom EU:s strukturfond som tillkommit för att stödja samarbete och utveckling över gränser och mellan regioner, som exempelvis Öresundsregionen. Kravet är att de sökande ska bestå av minst en dansk och en svensk part och att parterna tillsammans skall kunna bistå med minst 50 % medfinansiering

samt att detta ska vara offentliga medel. Hos de skånska kommunala aktörer som deltog i samtalen uppvisades ett stort intresse för att närma sig de danska kulturarvsinstitutionerna, ett intresse som kan tas tillvara genom Interreg.

Offentliga medel är dock inte den enda möjligheten. Sponsring är ett exempel på en alternativ finansieringsform som väcker allt större intresse. För den pågående kulturutredningen är sponsring av kulturverksamheter i Sverige är en central fråga och internationellt är denna typ av finansiering redan vanligt förekommande. Alternativ till offentlig finansiering är inte något främmande för kulturarvssektorn i Sverige. Museernas organisationsformer har sedan länge krävt och möjliggjort användningen av privata medel och idag har också biblioteken har börjat snegla på den typen av finansieringsmodeller. Sponsring är dock fortfarande kontroversiellt då detta innebär någon form av reklamrelaterad motprestation. Det kan också vara problematiskt att motivera sponsorer att stödja verksamhet som de redan hjälpt till att finansiera via skattsedeln. Trots detta kan finansieringsformen vara lämplig för vissa projekt, som exempelvis för den informationsbroschyr som föreslås under rubriken synlighet.

Frågor som kräver ytterligare diskussion

I föregående kapitel lyftes två områden fram, vilka av olika anledningar kräver ytterligare uppmärksamhet och diskussion inom nätverket. Det första området gäller definitionen av ABM-Skånes roll – en diskussion som kommer att ligga till grund för nätverkets framtida verksamhetsinriktning och bilden av nätverket utåt. Det andra området gäller en mer generell diskussion kring presentationen av de digitala samlingarna och ABM-samarbetets utformning på webben, där det finns fog för reflektion och behov av ett tydligare användarfokus.

ABM-Skånes roll och primära målgrupper

Tidigare har behovet av en definierad roll för ABM-Skåne diskuterats utan att precisera denna roll närmare då detta slutligen måste vara en uppgift för nätverkets medlemmar. Dock beskrivs nedan två möjliga rollscenarios för ABM-Skåne. Dessa är tänkta att användas som diskussionsunderlag och skall därför ses som schablonmässiga och inte nödvändigtvis ömsesidigt uteslutande. Då rolldefinitionen är tätt sammankopplad med uppfattningar om primära målgrupper och huvudsakliga samarbetsområden är diskussioner kring dessa inkluderade i respektive scenario.

Scenario 1: ABM-Skåne som ett internt samverkansforum

I detta scenario är ABM-Skåne ett samverkansforum enkom för de deltagande institutionerna. Nätverkets huvudsakliga roll är att vara en mötesplats för informations- och kunskapsutbyte mellan nätverkets medlemmar, där det ömsesidiga utbytet syftar till att i förlängningen förbättra verksamheten för respektive institution. Genom att lära av varandra kan man skapa tillgängliga kulturarvsinstitutioner som användarna får större utbyte av.

Användarna möter man antingen genom institutionernas verksamhet eller i sektorsövergripande målgruppsanpassade satsningar kring gemensamma teman. De användargrupper man kan skönja är således i mångt och mycket de deltagande institutionernas användargrupper där man särskilt kan lyfta fram barn och unga, studenter, forskare, hobbyforskare, den kultur- och historieintresserade allmänheten och äldre.

Förutom den huvudsakliga rollen som informationsplattform samverkar ABM-Skåne kring ett antal områden. Ett exempel är forskning och utbildning där samarbetet omfattar gemensam bevakning av de forskningsfält som har beröring på ABM-sektorn med institutionen för ABM som bryggan mellan praktik och forskning. Därutöver pågår konkreta samarbeten med gemensam kompetensutveckling för institutionernas personal.

Ett ytterligare område är pedagogik och förmedling där ett nätverk skapats mellan de deltagande institutionernas pedagoger för att utbyta erfarenheter och möjliggöra för gemensamma projekt. Detta fungerar som ett komplement till det befintliga regionala kulturpedagognätverket genom att fokusera specifikt på ABM-pedagogik.

Också gemensam marknadsföring och målgruppsanpassade temasatsningar är områden man samverkar kring. De målgruppsanpassade temasatsningarna gäller gemensamma arrangemang kring olika jubileer och dylikt, som exempelvis ”Kartans år” eller ”Roskilde freden”. Nätverkets medaktörer är ofta knutna till dessa temasatsningar, i egenskap av sakkunniga. Dessa kan således komma från vitt skilda verksamheter och bakgrund men återkommande är aktörer från turistsektorn, näringslivet och Skånes hembygdsförbund.

Scenario 2: ABM-Skåne som ett regionalt samverkansforum

I detta scenario består ABM-Skånes roll av att vara ett konsultativt och strategiskt utvecklingsforum för ABM-engagerade aktörer i hela Skåne. Nätverket är ett nod och en samlingspunkt som, genom att skapa mötesplatser för informations- och erfarenhetsutbyte, bygger nätverk mellan ABM-aktörer i regionen och stärker dialogen mellan de regionala och kommunala kulturarvsinstitutionerna samt mellan forskning och praktik. Referensgruppen fungerar som konsultativt stöd och som ett sätt att stärka samarbetet med externa aktörer. Kontakter knyts med andra ABM-aktiva regioner runt om i Sverige och på andra sidan sundet.

ABM-Skåne fungerar även som den Skånska ABM-sektors ansikte utåt genom att representera regionen vid nationella ABM-sammankomster. Opinionsbildning och lobbyverksamhet mot politiker är viktiga delar av verksamheten. I synnerhet riktas fokus på att visa ABM-samverkans potential som regional tillväxtfaktor och dess viktiga funktion för det livslånga lärandet. Därutöver består verksamheten av kompetensutveckling och rådgivning, utveckling av projekt- och arbetsmodeller samt upprättandet av regions övergripande handlingsplaner och gemensamma riktlinjer.

Sammanfattningsvis ser samverkansområdena för ABM-Skåne i detta scenario ut som följer:

- Verka som koordinator, opinionsbildare och inspirationskälla, samt marknadsföra den skånska ABM-sektorn.
- Främja samarbete och ”kreativa partnerskap” mellan ABM-sektorn i Skåne och externa aktörer, så som besöksnäring, FoU, näringsliv och föreningsliv.
- Verka för att stärka kontakterna mellan de Skånska ABM-institutionerna och motsvarande institutioner i våra grannregioner och på den danska sidan av Öresund
- Medverka i utvecklingsprocesser och projekt för ABM-sektorn på nationell, regional och lokal nivå

I detta scenario är den primära användargruppen för ABM-Skåne de ABM-engagerade lokala och kommunala aktörerna som får stöd och ett mervärde i sin verksamhet av det arbete ABM-Skåne utför. I förlängningen ger detta också den enskilde medborgaren, som använder sig av ABM-institutionernas tjänster, ett ökat utbyte av ABM-

institutionerna, vilket är verksamhetens överordnade syfte. I arbetet med projektmodeller sker givetvis ett förtydligande av målgrupp för projektet.

De kommunala aktörerna är inte bara den primära användargruppen för ABM-Skåne, de är också viktiga medaktörer. Likaså är de lokala aktörerna inom näringsliv, föreningsliv, turistsektor skola och hembygdsrörelse viktiga samarbetspartners.

ABM-samverkan på webben

Detta stycke syftar till att initiera en diskussion kring utformningen av ABM-samverkan på webben. Även om det i dagsläget inte är aktuellt för ABM-Skåne att göra någon större gemensam webbsatsning finns det ett behov av en mer djupgående diskussion kring olika webblösningar. Nedan kommer tre områden belysas: webbportalerna, då dessa har fått ett så stort genomslag hos ABM-sektorn, behovet av och möjligheterna till samsökning i ABM-institutionernas samlingar samt ABM-sektorns förhållningssätt till trender och tendenser i webbvecklingen, då i synnerhet till Webb 2.0.

Webbportaler

ABM-samverkan på webben präglas idag av portaler av skilda slag. Som översikten i kapitlet *ABM-samverkan* visade, driver så gott som samtliga ABM-engagerade regioner i Sverige vad de kallar Kulturarvs- eller ABM-portaler. Merparten av webbportalerna är imponerande vid en första anblick men tyvärr saknas ofta en vidare diskussion kring vilka resultat som uppnås med en webbportal samt vilka som använder sig av och har nytta av dessa. Användarperspektivet är grundläggande för idén om ABM-samverkan och därför är det anmärkningsvärt att så stora summor investeras utan denna kunskap. Forskningsresultat kring webbanvändning behöver få ett större genomslag i de webbaserade ABM-satsningarna för att på ett bättre sätt kunna användaranpassa tjänsterna. I synnerhet är detta viktigt om man vill nå nya användargrupper då det är nödvändigt att synas på platser där dessa användare redan befinner sig, vilket kanske kräver mer okonventionella lösningar.

Syftet med portalerna anges ofta vara att öka tillgängligheten till samlingarna genom att samordna och skapa gemensamma ingångar för användarna. Detta är naturligtvis ett berömvärt syfte men frågan är om det är tillräckligt omfattande och om prioriteringen är den rätta. Att endast förbättra tillgängligheten utan att samtidigt skapa en medvetenhet hos användarna om vilka möjligheter detta ger är att stanna på halva vägen. Därutöver kommer portalerna till korta när det gäller att använda funktioner som tar till vara användarnas kunskaper och skapar en dialog mellan användarna och ABM-institutionerna. Webben erbjuder en rad redskap som kan användas för att involvera användarna och det är synd att ABM-portalerna inte utnyttjar detta i större utsträckning. Detta är en brist, inte hos portalerna som webblösning, utan hos deras upphovsmän⁴. Som det ser ut idag riskerar man att bygga nya institutionsbyggnader, fast i virtuell form, med samma problem att nå vissa användargrupper, i synnerhet ungdomar, som vi ser idag.

⁴ Undantag finns naturligtvis. Där man kan nämna ABM-portalerna för Jönköpings län som har lagt upp en wikifunktion där användarna kan publicera sina egna berättelser.

Samsökning

Ett annat centralt tema för ABM-samverkan på webben har varit att testa möjligheterna för samsökning i ABM-institutionernas samlingar. En gemensam sökingång förbättrar tillgängligheten och användarservicen genom att sampresentera sökresultaten för ett givet ämne. En viktig fråga att ställa är hur stort intresset för att samsöka i ABM-sektorns samlingar egentligen är hos användarna. Forskare, då i synnerhet de som använder sig av enskilda arkiv eller handskriftsforskare, vars material finns spritt på olika institutioner, är exempel på sådana grupper och det finns naturligtvis flera. Dock bör man reflektera över huruvida detta är en tillräckligt stor användargrupp för att motivera konstruktionen av en gemensam sökfunktion och en gemensam sökingång till ABM-Skånes samlingar, särskilt som Universitetsbiblioteket, Lunds universitet redan idag arbetar med *DIGx* och *Eddifah*. I förlängningen är den bästa lösningen för samsökning sökmotorer som indexerar och presenterar ABM-institutionernas material. För att detta ska vara genomförbart är användningen av gemensamma metadatastandarder centralt. Frågan bör dock inte drivas på regional nivå, utan snarare på nationell, eller ännu hellre på europeisk/internationell nivå, vilket redan sker idag.

Samtidigt är det viktigt att ABM-sektorn arbetar på två plan, dels med utvecklingen av gemensamma standarder, dels med att snabbt och massinriktat tillgängliggöra de delar av de digitala samlingarna som kan anses väcka ett stort publikt intresse, exempelvis vissa delar av de digitala bildsamlingarna. Även om det ur ett långsiktigt bevarande- och tillgänglighetsperspektiv är betydelsefullt med enhetliga och ”korrekta” beskrivningsformer är det viktigare för våra användare att här och nu få ta del av materialet. En fara är annars att ABM-sektorn, i väntan på överenskomna standarder, halkar efter och förlorar sina användare till andra aktörer som håller mer jämna steg med webbutvecklingen, som befinner sig där användarna är och på ett tydligare sätt låter dem bidra med sina kunskaper. Som diskuterades ovan är det inte tillräckligt att digitalisera och tillgängliggöra – användarna behöver också ha möjlighet att vara delaktiga i kunskapsalstrande processer kring materialet, t ex genom att ha möjlighet att tagga (ge beskrivningar) till framförallt digitala bilder.

Webb 2.0

Den ökade förekomsten av användargenererat innehåll på webbsidor är en konsekvens av den trend i webbutvecklingen som kallas Webb 2.0, eller sociala webben, och som diskuterats i tidigare kapitel. I ABM-sammanhang kan man säga att tillgängliggörandet och samordningen av sektorernas samlingar, exempelvis med hjälp av portaler, är tankegångar som kan associeras till föregångaren Webb 1.0 medan att bjuda in användaren att delta och dela med sig av sin kunskap är starkt förknippat med Webb 2.0. I detta sammanhang är användaren en aktiv medaktör snarare än en passiv konsument och dialogen är viktigare än innehållet/materialet. Denna relation är inte främmande i den traditionella verksamheten men en utmaning för webbaserad ABM-samverkan. Förhoppningsvis kommer ABM-Skåne att få möjlighet att anta den utmaningen.

Källförteckning

ABM. Arkiv, bibliotek och museer i Jönköpings län (senast uppdaterad 2008). *Om ABMportalen*. Tillgänglig: <http://www.abmportalen.se/allmant/om-abmportalen>

ABM-centrum – ett samarbete mellan arkiv, bibliotek och museum (senast uppdaterad 2008). Tillgänglig: <http://www.abm-centrum.se/default.asp>

ABM-resurs. En resurs för arkiv, bibliotek och museer i Västernorrland (senast uppdaterad 2008). Tillgänglig: <http://abm.ylm.se/index.html>

ABM-utvikling. Statens senter for arkiv, bibliotek og museum (senast uppdaterad 2007). *ABM-utvikling*. Tillgänglig: <http://www.abm-utvikling.no/om-abm-utvikling>

Almerud, Peter (red.) (2001). Rapport från ABM-forum 2000: ArkivBibliotekMuseer. Nacka: DIK-förbundet.

Almerud, Peter (red.) (2000). Kunskapens källor – om samarbete mellan arkiv bibliotek och museer. Nacka: DIK-förbundet.

Alzén, Annika (1996). Fabriken som kulturarv: frågan om industrilandskapets bevarande i Norrköping 1950-1985. Diss., Linköpings universitet. Stockholm; B. Östlings bokförlag, Symposion.

Arkiv, bibliotek och museum i Blekinge (senast uppdaterad 2008). Tillgänglig: <http://80.78.212.10/blekabm/index.html>

Berg, Kristian (2006). Regional handlingsplan för museiverksamheten i Skåne – delrapport. Tillgänglig: <http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=186065>

Calimera. Co-ordinating IST for Europe's local cultural institutions (senast uppdaterad 2006). *What is Calimera?* Tillgänglig: <http://www.calimera.org/staticpages/whatiscalimera.aspx>

Carpe Cultura – ett verktyg för kulturarvssverige (senast uppdaterad 2008) *Levande Kulturarv*. Tillgänglig: <http://carpecultura.se/carpecultura.htm>

Cormode, Graham & Krishnamurthy, Balachander (2008). Key differences between Web 1.0 and Web 2.0. I *First Monday*, Vol. 13. Tillgänglig: <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/in/ojs/index.php/>

Corrall, Sheila (2000). *Strategic management of information services: a planning handbook*. London: Aslib/IMI.

Dahlin, Anki & Herlin Karnell, Maria (red.) (2006). *Föreningen Gotlands fornvänner. Årsberättelse 2006*. Visby: Gotlands länsmuseum.

Europeana. *Connecting cultural heritage* (senast uppdaterad 2008). *Europeana: digital paintings, books, films and archives*. Tillgänglig: <http://www.europeana.eu/about.php>

Europe's Information Society Thematic Portal (senast uppdaterad 2008). *What is the Digital Libraries Initiative?*. Tillgänglig: http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/what_is_dli/index_en.htm

Eskilstuna kommun (2004). *ABM-Eskilstuna – till nytta och nöje! Handlingsplan för arkiv, bibliotek och museum*. Eskilstuna: Abstrakt & konkret kulturinformation.

Eskilstuna kommun (senast uppdaterad 2008). *ABM*. Tillgänglig: http://eskilstuna.se/default2_24033.aspx

EU-kommissionen (2006). *Kommissionens rekommendation av den 24 augusti 2006. Kulturellt innehåll – digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande. Europeiska unionens officiella tidning, 31.8.2006, ss. 28-30.*

Gram, Magdalena (2002). *ABM. Samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer. En lägesrapport på uppdrag av regeringen från Kungl. biblioteket, Riksarkivet, Statens kulturråd och Riksantikvarieämbetet*. Tillgänglig: www.kb.se/Dokument/Om/yttranden/ABM_samverkan.pdf

Helsingborgs stad (senast uppdaterad 2008). *Stadsarkivets uppdrag*. Tillgänglig: <http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=25230&epslanguage=SV>

Helsingborgs stad (senast uppdaterad 2008). *Ella och August- en resa genom stadsarkivet*. Tillgänglig: <http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=23030&epslanguage=SV>

Helsingør Leksikon (senast uppdaterad 2008). Tillgänglig: <http://www.helsingorleksikon.dk/index.php/Forside>

Häggeström, Anders (2004). *ABM i Blekinge. En förstudie*. Tillgänglig: 80.78.212.10/blekabm/pdf/2004_Haggstrom.pdf

Högskoleverket (senast uppdaterad 2008). *Bolognaprocessen*. Tillgänglig: <http://www.hsv.se/densvenskahogskolan/internationellt/bolognaprocessen.4.539a949110f3d5914ec800059481.html>

Johannisson, Jenny (2006). *Det lokala möter världen. Kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990-talets Göteborg*. Diss., Göteborgs universitet. Borås: Valfrid.

Jönsson, Tomas (2006). ABM i Värmland. Tillgänglig:
<http://www.kulturarvvarmland.se/bakgrund.html>

Kultur Skåne & Regionbibliotek Skåne (2006). Mötesplats för kultur, information och lärande. Regional biblioteksplan för Skåne. Tillgänglig:
<http://www.skane.se/templates/page.aspx?id=164303>

Kulturarv Kalmar län (senast uppdaterad 2007). *Om kulturarv Kalmar län*. Tillgänglig:
http://www.kulturarvsportalen.se/web-content/pages/galleri/kulturarv_intro.htm

Kulturarv Värmland (senast uppdaterad?) *ABM-projekt*. Tillgänglig:
<http://www.kulturarvvarmland.se/>

Kulturarv Östergötland (senast uppdaterad 2008). *Om oss*. Tillgänglig:
<http://www.kulturarvostergotland.se/>

Kulturen. Skånes största museum (senast uppdaterad 2008). *Om Kulturen*. Tillgänglig:
<http://www.kulturen.com/ettan.asp>

Kungl. Biblioteket, Nationalmuseum, Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet (2003). Bilddatabaser och digitalisering – plattform för ABM-samverkan. Stockholm: Kungl. Biblioteket.

LDB. Centrum för långsiktigt bevarande (senast uppdaterad 2008). *Välkommen till LDB centrum*. Tillgänglig: <https://ldb.project.ltu.se/projectweb/portalproject/Index.html>

Lindgren, Mats (1996). *Scenarioplanering: kartbok för framtidskoloniserare i det 21:a århundradet*. Uppsala: Konsultförlaget.

Lunds universitet. Universitetsbiblioteket (senast uppdaterad 2008). *Samlingar*. Tillgänglig: <http://www.ub.lu.se/samlingar>

Lunds Universitet. Institutionen för kulturvetenskaper (senast uppdaterad 2008). *Masterprogram i arkivvetenskap, biblioteks- och informationsvetenskap respektive museologi (ABM)*. Tillgänglig: <http://www.kult.lu.se/utbildningar/masterprogrammet-abm>

Lunds universitet. Universitetsbiblioteket (senast uppdaterad 2008). *Projekt*. Tillgänglig: <http://www.ub.lu.se/projekt>

Länsstyrelsen i Västernorrlands län (2004). *Tillväxtprogram Västernorrland 2004-2007*. Sundsvall: Länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Malmö Stad (senast uppdaterad 2008). *Malmö museer*. Tillgänglig:
www.malmo.se/museer

Malmö stad (senast uppdaterad 2008). *Stadsbiblioteket*. Tillgänglig:
<http://www.malmo.se/bibliotek>

Malmö stad (senast uppdaterad 2008). *Välkommen till Stadsarkivet*. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/stadsarkivet>

Minerva eC (senast uppdaterad 2007). *About Minerva eC*. Tillgänglig: <http://www.minervaeurope.org/about/minervaec.htm>

Minerva Working Group 5 (red.) (2005). *Quality principles for cultural websites: a handbook*. Rom: Minerva Project.

MLA Partnership (2007). *Inspiring creativity, celebrating identity. MLA Partnership strategic statement 2007-2010*. Tillgänglig: www.mlawestmidlands.org.uk/assets/documents/100003F1MLAStrategicStatement2007-2010_v2.pdf -

Molin, Märta & Wittgren, Bengt (red.) (2005). *Om ABM – en antologi om samverkan mellan arkiv, bibliotek och museer*. Härnösand: ABM resurs, Läns museet Västernorrland.

Molin, Märta (red.) (2003) *ABM. Samverkan i Västernorrland*. En rapport från ett samverkansprojekt mellan Landsarkivet Härnösand, Länsbiblioteket Västernorrland och Läns museet Västernorrland, med stöd från Statens kulturråd, Landstinget Västernorrland och Länsstyrelsen Västernorrland. Härnösand: ABM resurs, Läns museet Västernorrland.

Nilsson, Sven (2000). *ABM-institutionerna mellan evigheten och kundnyttan*. I Almerud Peter (red.). *Kunskapens källor – om samarbete mellan arkiv bibliotek och museer*. Nacka: DIK-förbundet.

Nordiskt Centrum för Kulturarvspedagogik (senast uppdaterad 2008). *Presentation*. Tillgänglig: <http://www.nckultur.org/Default.asp?path=15916%2C16831&pageid=23574>

Open Archives Initiative (senast uppdaterad 2008). *About OAI*. Tillgänglig: <http://www.openarchives.org/OAI/OAI-organization.php>

Peter Aronssons hemsida (senast uppdaterad?). *Curriculum Vitae*. Tillgänglig: <http://www.aronsson.st/index1.html>

Regeringen (2007). *Kommittédirektiv. Kulturpolitikens inriktning och arbetsformer*. (Dir. 2007:99). Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/8770/a/84991>

Region Skåne (senast uppdaterad 2008). *Välkommen till Regionbibliotek Skåne*. Tillgänglig: <http://www.skane.se/default.aspx?id=5686>

Region Skåne (2004). *Regionalt utvecklingsprogram för Skåne*. Hässleholm: Region Skåne.

Regionbibliotek Västra Götaland (2001). *ABM – det fjärde rummet*. Rapport från ett idéprojekt. Tillgänglig: <http://regbibl.gotdns.com/projekt/abm/abm.htm>

Regionmuseet Kristianstad (senast uppdaterad 2008). Tillgänglig:

<http://www.regionmuseet.m.se/>

Riksantikvarieämbetet (2007). Återrapportering enligt regleringsbrev, Nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013.

Tillgänglig:

www.raa.se/.../documents/extern_webbplats/2007/juni/aterrapportering_enligt_regleringsbrev_nationell.pdf

Ringland, Gill (2006) Scenario planning: managing for the future. 2. uppl. Chichester: Wiley.

Sjöberg, Karin & Sander, Pia (2005). Vägar till lokal historia. Resurskatalog. Arkiv, bibliotek och museer i Hässleholm. Hässleholm: Projekt ABM-Hässleholm – arkiv, bibliotek och museer i samarbete.

Skånes Arkivförbund (senast uppdaterad 2008). *Vad är Skånes arkivförbund?*.

Tillgänglig: <http://www.skanearkiv.org/>

Snickars, Pelle (2008). Sluta skygga för Internets möjligheter!. *Biblioteksbladet*, Vol. 3, ss. 6-7.

Statens arkiv. Riksarkivet och landsarkiven (senast uppdaterad 2008). *Välkommen till Landsarkivet i Lund!*. Tillgänglig:

<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=2233&refid=1194>

Stockholmskällan – vårt kulturarv på nätet (senast uppdaterad 2008). Tillgänglig:

www.stockholmskallan.se

UK presidency of the EU 2005 & MLA (2005). Dynamic action plan for the EU co-ordination of digitisation of cultural and scientific content. Tillgänglig:

www.minervaeurope.org/publications/dap/dap.pdf -

Universitetsbiblioteket, Lunds universitet (2006). Digitalisering av samlingar på UB. Projektdirektiv. Opublicerat manuskript. Lund: Universitetsbiblioteket, Lunds universitet.

Uppsala universitet (senast uppdaterad 2008). *Institutionen för ABM. Pågående forskning*. Tillgänglig: <http://www.abm.uu.se/?sida=12>

van der Heijden, Kees (2005). Scenarios: the art of strategic conversation. 2. uppl. Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons.

Västra Götalandsregionen (2006). Delrapport 2006. Kraftkälla för medborgare och lärande. Tillgänglig:

www.kulturvast.se/upload/Kraftkalla/delrapport_kraftkalla_2006.pdf -

Västra Götalandsregionen. Förvaltningen för kulturutveckling (senast uppdaterad 2008). *ABM. Arkiv, bibliotek och museer m.fl. i samverkan*. Tillgänglig: http://www.bibl.vgregion.se/vgrtemplates/Page_____69255.aspx

Weissglass, Gösta, Paju, Martin, Westin, Lars & Danell Torbjörn (2002). Kulturarvet som resurs för regional utveckling. En kunskapsöversikt. (Rapport från Riksantikvarieämbetet 2002:1). Tillgänglig: www.raa.se/publicerat/9172092548.pdf -

Wikipedia The Free Encyclopedia (senast uppdaterad 2008). *Open Access*. Tillgänglig: http://en.wikipedia.org/wiki/Open_access

Wikipedia The Free Encyclopedia (senast uppdaterad 2008). *Web 3.0*. Tillgänglig: http://en.wikipedia.org/wiki/Web_3

Bilaga

Medverkande i kommunsamtalen:

Bromölla: Mia Persson Fröjd, biblioteks- kultur- och turistchef; Hans Inge Hansson, Bromölla industrimuseum; Pelle Strand, Bromölla industrimuseum; Hans Jörgen Kapitain, kommunarkivarie centralarkivet; Pia Karlsson, bibliotekssamordnare.

Burlöv: Agneta Jacobsson, kultur- och bibliotekschef; Cecilia Gagge, kultursekreterare.

Eslöv: Eva Hallberg, förvaltningschef kultur och fritid; Ulrika Odenius, kultursekreterare; Emma Kristina Stilje, museipedagog; Maria Beckman, kommunarkivarie (komplettering via mail).

Höganäs: Anna Wingårdh, bibliotekschef; Birgitta Tilly, bibliotekarie med ansvar för Kullasamlingen; Ami Kinell, styrelseordförande Höganäs museum och konsthall; Birgitta Svantesson, Kullabygdens släktforskare.

Hörby: Åsa Dahlberg-Olsson, Hörby museum; Måns Söderberg, Hörby bibliotek; Bengt Andersson, kommunarkivet.

Klippan: Margareta Werke, kulturchef; Lina Iacobaeus, kommunarkivarie; Ingrid Larsson, ordförande Klippans hembygdsförening.

Kristianstad: Barbro Mellander, museichef Regionmuseet i Kristianstad; Kristina Hedberg, utvecklare Kristianstad stadsbibliotek; Jörgen Klein, kommunarkivarie.

Landskrona: Elisabeth Arvidsson, museichef Landskrona museum; Calle Sundvall, Landskrona stadsbibliotek; Elisabeth Lundin, antikvarie med ansvar för museets arkiv.

Osby: Lotta Linders, kultursekreterare.

Perstorp: Marie Petersson Sjövik, tf. bibliotekschef; Göran Olsson, förvaltningschef barn, utbildning, fritid och kultur.

Trelleborg: Ingela Jacobsson, museichef Trelleborgs museum; Christel Winberg, arbetarrörelsens arkiv; Jan Mårtensson, föreningen Gamla Trelleborg; Lars Soneson Trelleborgs Sjöfartsmuseum; Catharina Rywall, kommunarkivarie (komplettering via mail).

Vellinge: Bengt Hansson, Falsterbonäsets museum; Karin Löfgren, kommunarkivet.

Östra Göinge: Sven Jensén, ordförande Göinge hembygdsförening; Maud Lindström, sekreterare Göinge hembygdsförening; Ingrid Mauritsson-Olsson, Broby bibliotek; Unna Stenram, Broby bibliotek; Lena Persson, hembygdsföreningen; Leif Lannetoft, hembygdsföreningen; Maria Södergård, kommunarkivarie och representant för Knislinge hembygdsförening.

